

שו"ת הרדב"ז

חלק חמישי

זקוקין הנורא הנפקי מפום ממלל רב רבין ה"ה האשל הגדול אשר ברמה, מרנא ורבנא איש אלהים נורא, הנאון הקדוש, אור הכהור, המאיר ומזהיר עיני חכמים בהלכה

רבינו הגדול דוד ן' זמרא זלה"ה

[רבו של רבינו בצלאל אשכנזי בעל שיטה מקובצת ורביה של מרן קודש הקדשים רבינו האר"י זלה"ה ז"ע]

ראש לגולה אריאל כי ממנו תוצאות חיים. נחל נובע מקור החכמה לחורה ולתעודה. לחמו נתן, מימיו נאמנים לתת לכל שואל. ולהורות לכל בני ישראל היה אור כשמש זורה על מימי התורה, נדרי הגמרא, יאורי הקבלה, ואגמי המדרשים והיה קודש קדשים.

רבינו הרדב"ז ז"ל היה מיוצאי ספרד והיה משיבת הנגיד רבינו יצחק הכהן שולאל [כמ"ש בתשובותיו סי' תרמ"ד] חיבר שלשת אלפים תשובות. וספר יקר תפארת על הרמב"ם בכל מקום שלא נמצא מגיד משנה. וס' מנן דוד עפ"י א"ב ע"ד האמת. וס' מצודות דוד טעמי המצות ע"ד האמת. וס' מכתם לדוד פ"י שה"ש ע"ד האמת. וס' דברי דוד על אהע"ז הנדפס בצירוף ס' הון יוסף לנכדו הר"ד יוסף זאמירו ז"ל:

ז"ל הר"ד יצחק עקריש בהקדמתו לשה"ש הנדפס בקושטנדינא, שהיה מגלות ספרד והיה עשר שנים בבית הרדב"ז. ויצא יצחק לשוח לספר מגדולת הרדב"ז אשר ראו עיניו. שהיה לו כתר תורה, לאור פלפולו ולבו הדולכים בחושך ותשובותיו לכל שואל מכל העולם. וכביתו ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד. וכתר העושר אוצרות מרגליות ותרשים וספיד. וכתר שם טוב עולה על גבוהן. ושפט את ישראל במצרים ארבעים שנה, ובירושלים ובצפת עשרים שנה. פניו כפני הארי אין לפניו לא עולה ולא משוא פנים ולא מקח שוחר. לפניו יכרעו שרים נדיבים ושתתחוו. ורוח ה' נוססה בו, והלך לעיה"ק ירושלים ת"ו לחוות בנועם ה' ולבקר בהיכלו כי קדוש הוא כמלאך ה'. ולא הונת לו מרוב המס המוטל עליו. והלך לעיה"ק צפת ת"ו ושם היתה מנוחתו כבוד ז"ע.

נדפס לראשונה בליוורנו [שנת ת"כ] ע"י הרב הגדול מוה' אברהם גדלי' בעל ברית אברהם על הילקוט שמעוני. ואח"כ מחמת העדר מציאותם נדפסו עוד הפעם בסדילקאוו שנת תקצ"ו בחמישה חלקים, אח"כ נדפסו מחדש בווארשא שנת תרמ"ב ע"י המ' הר"ר אהרן וואלדען.

ועכשיו פנים חדשות באו לכאן. הנדפס בסדר חדש מהחל ועד גמרא, באותיות מאירות עיניים, בתיקון אלפי טעויות שנשתרכבו במשך השנים, בהכנסת כל ההשמות מכל הדפוסים למקומם, ובהוספת מאות תשובות חדשות מכתבי ידות אשר עין הדפוס לא שופתם, ואחרון הכיב סידור המפתחות בכל חלק על מכוננו הראוי.

נדפס בירושלים עיה"ק
שנת חמשת אלפים שבע מאות ושישים וארבע ליצירה

אשר ברמה, מרנא ורבנא איש אלהים נורא, הנאון הקדוש, אור הכהור, המאיר ומזהיר עיני חכמים בהלכה

4

הילכך אם נתגלגל חוץ לב' אמות לא הוי עירוב דלא מצי אזיל ולמשקליה וכן נראה ממה שכתב בפירוש המשניות. אינו כולה כר' יהודה ועד כאן לא קאמר שיש לו ד' אמות אלא לענין טלטול אבל לענין קנין ביה לא תקנו אלא שיהיה יכול לעמוד בכיתו ויטול את עירובו לא שיצא חוץ מביתו ליטלו הילכך אם הוא בתוך ב' אמותיו שוחה ונוטלו והוא עומד במקומו אבל אם הוא חוץ לשתי אמות צריך לצאת מביתו כדי ליטלו. ותירוץ זה למדתי מדברי התוספות ע"ש. ומה שהזכיר רבא ד' אמות הוא לתת טעם כיון שיש לו ד' אמות והוא באמצען וזהו שכתב הגותן את עירובו יש לו ד' אמות. ולבי אומר לי שלא היתה גרסת הרב בדברי רבא אלא הכי לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לשתי אמות וכו', ולפי גרסא זו אפשר ליישב דברי רבינו כך כל המניח עירובו יש לו ממקום עירובו ד' אמות פירוש לכל רוח כי שם מקום שבינתו לפיכך המניח עירובי תחומים בסוף התחום כלומר בסוף התחום והד' אמות שיש לו ממקום שבינתו ונתגלגל העירוב ויצא חוץ לתחום בתוך שתי אמות כלומר שעדיין הוא בתוך שש אמות מסוף התחום הרי זה עירוב שהרי יכול לעמוד בסוף ד' אמותיו ולהביאו אצלו שהרי אינו מעבירו ד' אמות ואם יצא חוץ לשתי אמות וכו' אינו עירוב שהרי אינו יכול להגיע אל עירובו שאפילו אם ישחה לא יוכל להגיע אליו כך היה נראה ליישב דבריו ז"ל אלא שאין נראה כן ממה שכתב בפירוש המשניות וגם גרסת הספרים אינה מסכמת לזה הפירוש, ולפיכך הנכון מה שכתב הרב בעל מגיד משנה עם הטעמים אשר כתבתי לחלק בין טלטול לעירוב:

סימן אלף תקג (קל)

שאלת מה היא כוונת הראב"ד שהשיג על הרמב"ם ז"ל פכ"ג מהלכות שבת שכתב ואסור להדיח קערות ואילפסין וכיוצא בהם מפני שהוא מתקן ע"כ וכתב עליו הראב"ד ז"ל כל זה אינו אסור אלא מפני שהוא טורח לחול:

תשובה גם בעיני יפלא שכן הוא ודאי דעת רבינו

יודן כתבו הרב בעל מ"מ ובעל מג"ע ואני אומר שהוא מוכרח כן מדברי הרב דבשלמא אם הטעם מפני שהוא לצורך החול היינו שמותר להדיחן לצורך סעודה אחרת בשבת אלא אם אמרת שהוא מפני שמתקן כלי וכי מותר לתקן כלי לצורך סעודה אחרת. ולפיכך אני אומר שלא כוונת הראב"ד ז"ל להשיג אלא לבאר לפי שראה הדין הקודם לזה משום מתקן כלי והדין הבא אחריו ג"כ משום מתקן כלי וזה באמצע חשש שלא נטעה לומר דחד טעמא נינהו, ורבינו ז"ל דקדק בלשונו שבדינין של מעלה ושל מטה כתב מתקן כלי ובה הדין כתב שהוא כמתקן ותו לא ופירושו מפני שהוא מתקן וטורח לצורך החול וקרוב שבספרו של הראב"ד היה כתוב מפני שהוא מתקן כלי ולפיכך השיג עליו ומה שהכניס הרב דין זה בתוך שאר הדינים אע"פ שאין טעמם שוה לפי שהן דומים במעשה ופשוט הוא ועל מה שכתב הרב פרק כ"א ונותנין מים ע"ג מורסן וכתוב בהגהה ההיא פליגא שהרי פסקנא כרבי ולרבי נתנית מים לחוד הוי לישא כדאיתא בפרק מי שהחשיך, וספר התרומה כתב והיכא שנתנו מים מבעוד יום מותר להוליך פעם א' שתי ופעם א' ערב ושמא טעו הסופרים ודלוג יש בעמוד ע"כ. ואני אומר שאין כאן לא טעות ולא דלוג והגהה זו לאו דסמכא היא דנתנית מים למורסן פלוגתא דרבי ור' יוסי בר' יהודה היא וסתמא דמתניתין כר' יוסי בר' יהודה דתנן ונותנין מים למורסן והיכי שבקינן מתניתין ועבדינן כרבי ואע"ג דאמרינן הלכה כרבי מחבירו שאני הכא דסתם איהו גופיה כר' יוסי בר' יהודה, והריא"ף והרא"ש כתבו מתניתין כצורתה משמע דהלכתא היא ולא ראינו שהשיג הראב"ד בזו על הרב ואפילו תרצה לומר דהלכתא כרבי באידך פלוגתא דתניא אחד נתן את הקמח ואחד נתן את המים האחרון חייב דברי רבי ר' יוסי בר' יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל מ"מ בנתנית מים למורסן הלכה כר' יוסי בר' יהודה הדא דסתם מתניתין כותיה. ותו דבשלמא גבי גיבול הקמח שיש בגיבולו איסור תורה אית לן למפסק להחמיר אבל גבי גיבול מורסן שאין בגיבולו איסור תורה אית לן למפסק להקל. וטעם הפוסק כרבי לגבי נתנית מים למורסן צל"ע

בעזה"ת

ס פ ר

שו"ת מהרש"ג

חלק ראשון

חלק אורח חיים ויורה דעה

מאת הרב הגאון הגדול וכו'

מו"ה שמעון גרינפעלד זצ"ל

שה"א אבדק"ק בידסענטמיהאלי יצ"ו (במדינת אינגארן)

אשר השיב לשואליו אמרי אמת

והרביץ תורה ברבים והעמיד

תלמידים לאלפים

יצא לאור ע"י בן המחבר

וכעת הוצא לאור עולם על ידי נכד המחבר זצ"ל

יחיאל קערפעל

בן לאאמ"ר הצדיק המנוח ר' נפתלי קערפעל זצ"ל

והתן הרהגה"צ מהו"ר שלמה אליעזר ראטטענבערג

הלוו זצ"ל ה"ד דובניץ דק"ק סעמיוהאלי חתן מרן המחבר זצ"ל

שנת תר"ת רבינו שמעון לס"ק

עראו דמה"ע צ"ח סוכה הרה"וה לשצטי לכן ה"ה"ד בקשר
כה"ג הפ"י קשר של עראו לא הוי ואין צו אוסור הפ"י
מדרבנן דלא גזרו עליו כלל.

[וגם] לענין קשר של קיימא דאורייתא שיב"ח הייצון עליו
העלה, אף דמלשון רש"י שמצינו מע"כ שכה"ג
צממה דוכתי שיב"ח קיים כן לעולם, נשמע לכא"י דלענין
הייב אינו חייב עד שיב"ח קשר של קיימא לעולם, וגם הע"ז
כה"ג הלשון דאע"פ הדש ובנה כתיבה באורייתא מ"מ הפשר
לומר דאם הקשר עשוי להתקיים שנה שיב"ח השוב קשר
ע"י קיימא דאורייתא, והוא ממה דמבאר בא"ח סי'
הכ"ט לענין משות העיס וצ"ח"מ סי' קס"ג סעי' ז' וכתב
י"א מתוספתא דמי שדר צעיר י"ב הדש הביב כצ"ח עיר
לענין נתינות כאלו [וצמ"ח"א שם כה"ג דעתה נוהגין כן
צ"ח שבה רק שלשים יום, אצל זה הוא רק מ"ד המנהג]
וא"כ מזה יש להוכיח ק"ח דבי"ב הדש השוב קבוע וא"כ
הפשר אף לענין קשר כן שכל שהוא עומד להתקיים י"ב
הדש יב"ח השוב קשר קבוע וכל קיימא ועוד כעין זכר
לדבר ק"ח ממא"ל דקיי"ל עריפה אינה ה"ח ואמרי' דהיינו
דאינו ה"ח יב"ח ומשמע מזה ק"ח דה"ח של זמן יב"ח
הביב כמו ה"ח קבוע עד שאלו קורים אותו בשם ה"ח,
וצפחות מיב"ח לא הוי עדיין ה"ח, וא"כ לכא"י ה"ה"ד לענין
קשר כל שהקשר עומד להתקיים יב"ח משמע ק"ח דה"ח
קשר של קיימא אף מדאורייתא שיב"ח הי"ב משום קשר דה"ח
מלכות מלכות, ומ"מ ל"ע א"כ יש גמרות בדברים זה
[זה].

עוד יש להוכיח ק"ח ראי' דקשר של יתקיים ז' ימים
מוחר לגמרי, מהא דאיתא צמ"ח מפרישת צפרק
ואלו קשרים דקשרים של נודות יין ובגן מותרים לגמרי
אף מדרבנן, ולכא"י צודאי אי"ה נודות יין ושמן שאין
בדרך להחיר הקשר בכל יום שיהי משקן הם הדברים
המתקיימים וה"ח מתקלקל מיד וא"כ מאי פסקא להחיר
ולמה סתמה המשנה להחיר צמ"ח ועוד דפרק צ"ח
על זה פשיטא דמוחר ומתקן כגון דאיתו ל"י חרתי א"ח
ויכול לערות המשקל מצ"ח שילעך להחיר משני ה"ח, וכל
משמע דפשוט צמ"ח דככה"ג השיב לא נעשה לקיים כלל,
ובן ה"ח דאיתא ה"ח דקושרין לפני שנה הפ"י משני ל"י
הפתח, דה"ח ק"ח לומר דפשוט הוא דחיר בכל יום משני
ה"ח, וכן ה"ח דאיתא צמ"ח ש"ד דהוחמות וקשרים
שצבלים מחיר ומפקיט והותך משום דלאו של קיימא הוא
וא"כ איתא דאינו מותר אלא א"כ הקשר עשוי להחיר באותו
יום קשה מאי פסקא להחיר צבלים עם מאכל וכי לא
נמלאו כלים עם מאכל צמ"ח או עם משקל צמ"ח שאינם
עומדים להחיר אותם בכל יום, ועכ"ה ל"ל דא"ח מתחתי
א"י דלא צ"ח שיב"ח דוקא עשוי להחיר צ"ח, או שנימא
דצמ"ח שאינו יודע איתא יחירי אותה כל שזה הוא
ידוע שאין הקשר ראו להתקיים לעולם משום שצמ"ח
ילעך להחיר בא"ח פעם ולעול מה שצמ"ח ג"כ מותר,
ובה"י ידעתי כי ה"ח הללו אינן מוכרות כ"כ כי יש
לדחותם ולומר דכמ"ח מיירי צ"חן שידוע שיחירו אותו
צ"חן יום, יאפשר שכן ה"ח המנהג צ"חן ה"ח ולכן

סתמה המשנה להחיר מ"מ פשטות הענין נראה יותר
לומר דכמ"ח סתמה להחיר אף שאינו עשוי להחיר צ"חן,
וצפרק צמ"ח ל"י שמה"ג העולם הוא להחיר צמ"ח
הה"ח א"ח על ללוותים ש"ח צמ"ח מיני מרקחת, אף שצודאי
אינו עשוי להחיר בכל יום, ועכ"ה דחופסין העולם דככה"ג
לא הוי קשר של קיימא כלל אף לענין שיב"ח אסור מדרבנן
וא"כ ה"ה"ד קשר של ס"ח דמ"ח לגמרי לה"ח [ואין לאסור
מדרבנן רק אם ישמוד הקשר צודאי ז' ימים, אצל קשר
שע"כ צמ"ח כשילעך יחיר אותו אזי אף שיכול להיות
שיעברו ז' ימים שלא ילעך להחיר ג"כ ל"כ אוסור, כיון
דעכ"ה לעולם ודאי לא יתקיים, וזמן קבוע אין לו ורק
כשילעך יחיר אותו צמ"ח ג"כ שפיר דמי] א"ח מ"מ
ראיתי צ"ח מנחת שנה שדפס סניב הקולור ש"ע צ"ח
פ"י שמצינו מהצרים האוסרים, לכן לפע"ד מביח ע"כ צודאי
ראוי לצ"ח להחיר שני ראשי המעפחת בתוך האגוד, אצל
מי שטובה קשר ועיניה ע"כ ג"כ אין לגזור צו ועוד נראה
דראו לכתחלה להחיר ק"ח דבד"ר כי הוא דבר שנעשה
צ"ח לפני פשוטי המון עם ויבואו לגמור צמ"ח ע"כ
והח"ח קשר צמ"ח דלאו כ"ע ידעו החילוקים צ"ח בין של
קיימא לאינו של קיימא ויבואו להכשל אף בקשר של
קיימא [ועיין צ"ח"מ סי' ל"ד סעי' כ"ד דקושר ומחיר אינו
ידוע להע"ל] ועיין בא"ח סי' ה"ח לענין לאגוד ולגז
עם צ"ח מינו צ"ח דג"כ כה"ח להחיר ה"ח ראשית בתוך
האגוד, א"ח משם י"ל דאין ראי' דה"ח י"ל דאינו חושש
א"כ ישאר האגוד לעולם וה"ח שפיר קשר של קיימא דאורייתא
מש"כ הכ"ח, ועיין צ"ח"מ ה"ח צ"ח ה"ח דמשמע שם
כן שכן הוא טעמו של דין זה, וה"ח צ"ח מה"ח דו"ח.

7

שמעון גרינפעלד

סימן א

הע"ה"ג לפ"ק. סמ"ח"ה"ל י"א.

לכבוד ידידי הרב המיפלג ה"ח וכ"ח כ"ח מ"ח
יוסף קרוין נ"ו ש"ח דומ"ן צמ"ח"ה"ל י"א.

אהדשה"ע

הגייעני מכתבו בדבר הנהג שמה שז"חן שאין לה"ח
צמ"ח ולריבין לקנית הנב מן הע"ח, ורא"ח
מע"כ צ"ח צ"ח מנחה שישראלית הולכת עם ערנית
אחת להחליצה וישראלית נושאת צ"ח הקנקנים לקבל
צ"ח החלב ולאחר החליצה נושאת צ"ח הקנקנים לקבל
עם החלב לביה ישראל ומנחת אותה ש"ח, ודעת מע"כ
ש"ח צ"ח אוסור משום הכנה מש"ח על ח"ח, וראייתו דא"ח
מיו"ע א"י על יו"ע צ"ח אסור להבין יין על קידוש א"ח שהוא
מלכות היתר וכמבאר בא"ח סי' הק"ח, וצמ"ח סי'
ה"ח"ז מבאר דה"ח צ"ח מיו"ע א"י על יו"ע צ"ח אסור
א"ח שהוא דבר מלכות ומלכות היתר ק"ח כלן דאינו
דבר מלכות ודאי דאסור להבין חלב הנ"ח רק לימי החיל,

ושלח לו מכתב שכתב לו הרב ר"ד גיי מהורבטל שנתן
ענה למטר הקנקנים להערלות והוא לא יבוי שום חשב,
ומעשיית חמה על ענה זו והשיג עליה ושלח הו"ד עכח"ד

בקריאה L

76

ואשיבהו דלדעתי משום הכנס משיק על ימי החול אין
לאסור, והוא משום דנהו דזה ודאי הוא חמה
דאסור להבין צשיק על ימי החול אפי' צעשיית מלאכת
היתר וכמזוהר צמשה פי ע"י דצבת אין מיליטין את
המעוה ואין מקפלין את הכלים משיק על מיליטין צבת קודם
דכוח חול, מ"מ היינו דוקא צאם כוונת העישה להרויה
הזמן שלא יצטרך לעשות צימוי החול כמו שהיה גבי הליטת
המעוה דנטולס הי' לו להניט במטה צמוילי ש"ק קודם
השינה ורק יטן שצצבת הוא פנוי חול' הוא לעשות דבר
זה צצבת כדי להרויה הטיחה או הזמן צמוילי' זה הוא
דאסור דהוי מכן מצצבת על חול היינו להרויה הטיחה
או הזמן צחול, וכן כה"ג צצצבת הכלים צצצבת כדי שלא
יצטרך לערוה צצצבת צחול זה הוי הכנה שאסור הכמויל,
וכן צצכ"ג צצכנה יין על קודם מוילי' הי' על יו"ט צי
הי' היפוש צכ"ת מוילי' הי' על צי כג' בני טיקר פינתו של
המבין שלא יצטרך לערוה ציום שלא"כ יימלא שהוא מחליק
עבודה של יום חול צעבודה של ש"ק נכן זה אסור, [והרי
הם חולה להניט המעוה או להדיח כליים צצצבת צצכיל
שהצית נאה יותר הם המעוה מולעוה צה והכלים מודחים
צה כי הם קיטוע להצית או צחמה מותר להדיח והלניט
גב צצצבת] חבל צמקום שאם לא יעשה הדבר צש"ק או
לא יוכל לעשות חותם כלל, נמלא שאין טינת העושה להחליק
עבודה יום חול צעבודה ש"ק, צכ"ג לא גזרו הכמויל
כלל לאסור, שהרי אינו ניכר כנו שהוא מחליק ועושה עבודה
שג חול צש"ק, והי' לדבר שהרי מצוהר צכ"י ש"ה צחלקו
דיני מוקלה דכני שמלאכתה להיות מותר לעטעה אף
מחמה לז' או שלא תגנז והיינו שאינו אריך לכו ככל צצצבת,
והשתא תקשה כיון שא"ל כלל לחותה כני צצצבת, והוא
מעטל חותה ומכניסה צדך משל מחזר צצית כדי שלא
תגנז או שלא התקלקל מחמת החמה, והיינו כדי שהכני
תבאר קיים על ימי החול אי"כ הרי הי' מכן מצצבת על
ימי החול והמילי לא יבוי צזה אסור משום הכנה דאסור
אף צמלאכת היתר כניל, ועמ"ה ל"ל צחילוק המיל דכיון
דאין כוונתו צזה להרויה העבודה צחול רק שהדבר מוכרח
להיות דוקא צצצבת ולא כגו צלאו הכו כי הכני תגנז או
שהתקלקל מחמת חום השמש, צכ"ג לא הוי ככל הכנה
שאסור הכמויל שלא על הכנה כזו כיוני לאסורה הי"כ הה"ד
צחלב של יודון שנגו שאם הישראל לא ידך אז לעמוד על
החליצה ולקבל החלב צקנקניו או לא יצתינו עניו העשויים
ויפסוד הישראל לגמרי את החלב שהעשויים אינו רואה
להמתין עניו ויחליצו פרתו צעלמו שלא צפני הישראל
והאסור החלב, ממילא מה שהודך הישראל צצצבת אל
החליצה עם הקנקנים שלו לאו שם הכנה מצצבת לחול
עניה חלא שם הלנה שהוא מילל את החלב שנה תאבד
ממנו ע"י חליצת העשויים צעלמו שאין ישראל עומד על
גבו יצזה מיושב הקוטיה שכתב מעמ"ה שהקשה לצני

חורה שם ציבוצ המיל שרצו להחזיר, והקשה עניהם שהרי
הם הי' החלב צצצית ישראל צשיק הי' אסור להציתה לציתו
כל שהוא לצורך מולאי ש"ק ואיך אפשר שכתוב חל'ל
העשויים יהי קול עפו עכ"ד ולהמיל לקי"מ דוש עטם גדול וכיון
לחלק צימיוכו דבשלמא הם החלב חלל ישראל כיון דאפי'
הם לא יצוה צשיק יהי אפשר לו להציתה צמוילי ש"ק
ולא תאבד ממנו ח"כ ההליכה להציתה צשיק אינה רק
הזמנה על חול וזה צחמה מה שאסור הכמויל, חבל
כשהחלב היה חלל עשויים דאם לא יצוה צצצבת הרי'
אסורה ואצורה ממנו לגמרי, זה לא נכנה חמה כוג הכנה
משיק על חול, חלא חמה סוג הללה דכוח מילל החלב
שלא תאסור עליו, וכמו דמזוהר צח"ה צכ"י שלי"ד וצכ"י
שלי"ה כמה דיני הללה צצצבת מדליקה ומגשמים ומשאר
עניני הפסדות צין צצחורות צין צצח"ר דברים צין צצברים
המוקנים ושאיין מוקנים, וא"כ צדך משל מי שיש לו
צחילוי שקום מלחיס קמה מונחים ורואה גשם צא הרי
מוחר לו ליקח מחללת ולכסות את הקמה שלא יהי נאצדים
פ"י הגשמים והשי"ג צצדילי אינו אריך להקמה צצצבת,
רק צימוי החול יצטרך חותם וא"כ חמאי לא ימלא דהוי
הכנה מצצבת לחול דאסור, ועמ"ה ככברה המיל דכיון דאינו
מחליק העבודה השיוכה ליומי החול שיעשה צשיק ליה
ציה משום לחא דככנה, דאינו נקרא חלא צכ"י חללה,
וא"כ יודון החליצה המיל להא דמילא כיון שאם לא ילך
שמה צצצבת, לא יהי לו החלב כלל לאו הכנה הוא חלא
חללה, צחילוק דמשום הכנה אין לאסור וצמה שכתבתי
יוצן עטם על מש"כ צכספר הי' אדם כלל כי דין ע"י לענין
להציה יין צצצבת על הצדלה שכתב דרוק להציה יין על
הצדלה צצצבת הם לא שא"ל להשיג צמוילי צבת עכ"ד,
ולכא"ו מילל ה"ה יגס לחה יהא מותר אם ח"ה להשיג
צמוילי, הכו מותר לעשות איסור דרצק לצורך הצדלה,
ולפי המיל ח"ש דאם לא אפשר להשיג היין צמוילי' לא
נקרא כלל צכ"י הכנה חלא צכ"י חללה, וכדמוכח מהך
דס"י ש"ה וס"י שלי"ד ושלי"ה המיל והחיתו טיד רחיות
לדבר דהרי חיתה צמשה פ"ג דכוכ"ה יענין לייצ דצצצבת
מהצירין את הליצב למוס וציו"ט מוסיון וצמויעד מחיליון
והרי צצצבת לחאר שאלו צו [היינו עכ"ה צכחל יו"ט רחשון
צצצבת צמן הקדוש דהי' נוטל אף צצצבת] הוא רק מבין
ענ יו"ט צי וציו"ט דענמה הוא מבין על חו"מ ולמה
יהי מותר להחזיר או להוסוף, ועמ"ה ל"ל דצכ"ג לית
צי משום הכנה לאסור מה"ט, וכן מעשים צכל יום שמיליכין
השופר ציו"ט של ר"ה לחאר התקיישת לציתו אף שצוב
אינו אריך לו צחיות היום וכן ציו"ט של סוכיה נושאין
הלוצב לציתו, ולצברי מעמ"ה הי' ראו' כג' זה לאסור
משום הכנה ועמ"ה כניל דלא הוי הכנה רק כשהוא רואה
להרויה ע"י' שנה יצטרך לערוה צימוי החול, משא"כ צנידון המיל
אין כוונתו כלל לדבר זה מותר עוד חחר כחצו כל המיל
רחיותו ראי' חדשה נטייה להצצרת שכתבתי צצצבת שאם
לא יעשה הישראל חותה צצצבת חרי' נפסדת נגמרי ליה
צי משום הכנה, והוא ממה דחיתה צכסוף מ"ס צצבת
וצנדרים סוף פתק י' וצש"ע ח"ה ס"י שמי"ה דיש חילוק

בין התרח נדר של החכם לבין הפרח נדר של הצעל בשבת
דהין להחיר נדר בשבת אלא אם התרח הוא לאורך שבת,
אבל הפרח יש להפר כל נדר הפי' אם אינו לאורך השבת
והעטם הוא דגני התרח כיון דלא בעי דוקא שיהי' ביום
השמיטה דהחכם לעולם יוכל להחיר את הנדר לכן אין
מהירין אלא ח"כ התרח הנדר הוא לאורך השבת, אבל
הפרח כיון דהצעל אינו יכול להפר אלא ביום שמשו ונמלא
שם לא יפר עכשיו לא יחי' יכול להפר כלל לכן יכול
להפר הפי' נדר שאינו לאורך השבת, הרי להדי' דהפי'
נדרים שאינן לאורך השבת מימי כיון דאם לא יפר בשבת
יפסיד לגמרי כל ההפרה לכן יכול להפר בכל ענין הרי
להדי' דבכה"ג לית ב' משום הכנה משבת על החול יהיה
ראי' נכונה ולא ימחא צ"ב.

L

7 ←

אמנם למעשה הטפ"י שצרכנו שאין להסיר משום הכנה
מש"ק על ימי החול, מי"מ אכתי אין היתור צדור
כ"כ משום דנהו דהישראל אכתי לא קנה את החלב וא"כ
נראה דשפיר דומה להנך דיניס המצויאריס צסוף סי'
ש"ז צעכ"ס המצויאריס חצוהה, וכן מצוהר שס צעכ"ס
העושה צניניה והישראל רוחה את ההניצה ואת עשייה
הצנינות דמוחר עיי"ש, ומעכ"ת כהצ דחינו דומה להחם
דהישראל אינו עושה מהומה משח"כ צנידון דידן עכ"ד,
והיני יודע כוונתו צזה דהא גם צנידון דידן אין הישראל
עושה מהומה רק הולך ורוחה מה שהעכ"ס חולצ, והפטר
כוונתו צמה שהישראל נותן כליו להעכ"ס, והח"כ הוא
מצוה להעכ"ס שישה צשבת הקנקניס והחלב לציתו של
ישראל זה הוי מעשה ואסור, אבל גם משום ה' אכתי אין
להסור דאם נייה ליסוד דהישראל אינו קונה החלב בשבת
דהין רלונו עדיין לקנות, ח"כ החלב לעולם הוא של עכ"ס
עד לאחר השבת שאז קונה אותה הישראל ונמלא כשהיה
נשה את החלב לצית הישראל עדיין הוא נישה החלב
שהוא של גוי וצחפץ של גוי אין היסור הפי' אם הישראל
אומר נו לעשות כמצוהר צסי' ש"ז שמוחר לומר לגוי
עשה מלאכהך [איצרה דאכתי יש להבי' ע"ז לפמש"כ
צמק"ה דהא דמוחר לומר לגוי עשה מלאכהך אינו אלא
ה' המלאכה אינו מועיל כלל על הישראל, אבל כל שהמלאכה
מוטל על הישראל הטפ"י שהוא צהני העכ"ס ג"כ
האמירה צו חסור הוא וא"כ צנידון דידן אפשר דחשוב
המלאכה מועיל על הישראל], אלא דאכתי יש חשש היסור
צמה שהגוי נועל הכלים מצית הישראל. והפי' אי נימא
דזה הוי רק שאלה דהישראל משחיל לו כניו עד מל"ש
מי"מ זה גופא חסור הוא להשחיל לעכ"ס כלים בשבת
כמצוהר צסי' רמ"ו זולת צצור המטורפת אבל כל שאונה
מטורפת חף שאין צה אלא כרמלית מי"מ חסור משום מי"ע
עין צש"ע התניא סי' רמ"ו סעי' ד', אמנם עכ"ז נראה
כיון דצסי' ש"ז איכא פלוגתא צשבת דרצנן עיי' עכ"ס
צמק"ס לירך גדול אי מותר אי חסור ונהוג עלמא להקל

צזה ח"כ הו' אין לגעור צהנוכיס היחר צדבר דלמי שאין
לי חלב צביחו הוי חלב כמו לורך גדול וצפרע למי שיש
לו ילדים קטנים הוי חלב כמעט כמו הוי נפש ח"כ נהי'
דצבע"ג ומדקדק צמעשו ראו' לזהר צזה וצפרע דיש לחוש
שינמרו עיי"ז להקל צמילי דשבת ההמוה, אבל עכ"פ אין
לנוחות צחות הנוכיס היחר, וגם ראו' להם ללמד שלא
יהנו הקנקניס צידים להעכ"ס הנישה אחס, דגם צלה"כ
יש צזה השש, דאם אין הקנקניס האלו מיוחדים רק להניצה
הם מוקי'ס כמו קדירה שהוא מיוחדת רק לצל או ללוח
צה דהוא מוקף לכן יקחם העכ"ס בעלמו.

עוד נראה דאם כשהעכ"ס צה ליקח הקנקניס כבר שקטה
החמה, הנה לדעת הגאונים צסי' רס"ה ויר"ד סי'
רס"ב הוי כבר צין השמשות, והסכים לדבריהם צציוהורי
הגר"ה צמקומות הני' וצסודור התניא צמחמר הכנסת
שבת וכזה שגראה צחוש דרעת ר"ח דאהר שקיעה יש עדיין
מהלך ג' מילין ורציע שהוא ודאי יום הוא תמיה, ומה
שגראה צחוש ח"ה להכחיש, ח"כ הרי קיי"ל צצוה"ה סי'
רס"ה וצסוימן שמי"צ שלא גזרו על שבת צהש"מ צמק"ס
מצוה או לורך גדול ואף שהמני"ה צסי' שמי"צ מסחפק
דאפשר דוקא צצהשמי"ש של ע"ש לא גזרו ולא צצהשמי"ש
של מוצ"ש, אבל צש"ע התניא סי'ס דיש להקל וכ"כ צשעה"מ
של הרמז"ס ושוד צצוה"ה אחרונים וא"כ לפמש"כ למעלה
חלב צצומה"ז הוי לורך גדול והוי נפש יש להקל הפי'
להמדקדק צמעשו, משום דכל ההששות צענין הני' אין
אלא שצתי דרצנן וצצהשמי"ש יש להקל דלא גזרו עליהן
כ"ל.

והנה השגות שהשיג משכ"ת על דברי הרב ר"ד מאוהבני
יפה השיג ודצרי הרב הני' ה' כספר החתום,
ומש"כ דמחשו מהר"ה סי' פי שמוצ"צ צסי' נזר ישראל
וצסי' מנחה שבת יש ראו' לחסור, ומהול לי מעכ"ת דאדרבה
מדצריו יש ראו' להחיר צנידון דידן שהרי לא חקר כלל
לחסור מעטס הכנה מש"ק על ימי החול, ורק יטן כי שס
היה העכ"ס מולך החלב צש"ק לעיר ולא ה' אפשר להניח
חיתס כי הוא שבת, לכן צוה לתת שני משולין מצד דחלב
שמוליך עכ"ס צעי חותס אחד דהוא חטפ"ג ושני מנטולים
חשוב כמו חותס אחד, וגם יש לחסור הוהה צמו"ש עד
כדי שיעשו מצד מה דהעכ"ס מולך היתה צשבת עצור
ישראל מחוץ לחתום, אבל צנידון דידן דאין כהן כל ההששות
הללו שהרי הוא צחוק החתום, וישראל הולך עם העכ"ס
ומשמר, וגם ממילא איכא כדי שיעשה כיון שהוא צחוק
הכפר וכיון דלא שייך כל ההששות הללו צשבתו מהר"ה
הני' ח"כ משמע גם מדצריו דכנה לא שייך צזה והללע"ד
כתצתי והניו צזה וידיו דוי"ש וצ"ת מצרכו צצוה"ע.

שמעון גרינפעלד

L

עדיף טפיו להמתין עם צרכיהם עד אחר הנך החמה, ואינו דומה לזמן צלילה לנרץ צרכיהם כשניטור הפילו קודם הנחיה, שהרי זמן צלילה וניטור אחיכ לרין לנרץ לפי כי כשניטור גם קודם עמוד השחר, משא"כ כשניטור צלילה כיון דקודם עמוד השחר ודאי דמיתר לו ללמוד צלה צרכיהם, כמו כן י"ל דמותר לו ללמוד צלה עולה השחר כל שהוא עדיין קודם הנחיה, ויגשום דבלא שניה עיקר מזה של צרכיהם אינו אלא לאחר הנחיה וד"ל. ומה שהקפית על העי"ז צו"ד סי' ל"ב דכתב להוכיח דהשי"ע ס"ל כשיעור רש"י צפליגתא שבין רש"י לר"י לענין החוכה שמקלטה בתוך הרוטב מוכתב דאוסרת האחרים, וזה תימא דהא כתב אחיכ כשי"ע דנויירי רק בניטור לנבוקף וכבר תמה כן בנקב"כ ובפרמ"ג מתוך דברי העי"ז, ואח"כ תמחה על דברי הפרמ"ג מדבריו בענין צסק"ד, הנה המעיין בפרמ"ג דכתב בכוונת העי"ז דהוכיח מדל"ה כתב המהדר ד"ה בניטור צסוף וכי ומדהתחיל לומר ד"ה צלה ניטור מתחילה וכי הוכיח העי"ז כן ועיין בהגו"ד צביאורים סק"צ מש"כ בכוונת העי"ז ונש"כ ליישב דברי רש"י בסוגיא דעפת הל"ג דכ" דההידוש הוא מה דשניכס כ"כ היתר וחוכ' תמהו דצפסחים דהה"ש"ם זה, וכתבת דרש"י ר"ל דההידוש הוא להומרה גם ה"ו אמרתי כן בימי חרפי, אך מלאתי הדברים כחוצים צנ"ז: מה"מ יו"ד סי' ל"ז כשם צנו הגאון ר"ש לאנדא ז"ל הדו"ש.

שמעון גרינפעלד

סימן סג

שמהאלו י"ג. שנת הער"ג.

לכבוד ידידי הרב המופלג ח"י"ב וכי מו"ה יוסף קרויז נ"י שו"צ ומו"ץ בק"ק סאמאטאר ישי"ה.

7 ← אחדשה"ט. קבלתי מכתבו שנית וכי ולא בתי אלא להשיב על הסתירות ההזקות שמלא מעב"ת נ"י על דברי בענין ציחור האיסור של הכנה מש"ק על ימי החול והיא דהקשה מעב"ת עליו מהך דמצואר צמ"ס צ"ה ונפסק כשי"ע או"ח סימן ת"י"ה בהלכות יו"ט לענין בהמה מסוכנת שאסור לשחטה רק צאופן שי"ה אפשר לו לאכול ממנה כזית צטר מצטי"ו ונדברי דאין האיסור הכנה אלא כהם לא יפסיד הדבר נגמרו צלה בהכנה ח"כ אמרו י"ה אסור לשחטה הא און זה הכנה אלא הל"ה עכ"ד. ולק"מ שהרי כל דבריו לא היו אלא במלאכת היתר כמו באי דבולעת מעות ובהתח כליט דאין צוה מלאכת האיסור ורק דלפי מלאכה היתר אסור לעשות להכין על וני החול וכן צמ"ג להביא יין מיו"ט ה' להצירו או מש"ק על הצדנה במקום דליכא האיסור הולאה גנון להביא מרשות אחת או במקום שיש עירוב וכן להפ"ש צמ"ח מיו"ט ח' להצירו או על ימות החול דהחופים וכן כל הני מלאכת היתר הם צבנת ויו"ט רק דעכ"ז לנורך חול אסור ואין

האיסור משום מלאכה אלא משום הכנה כמצואר צסופן תק"ג צוה כצננו סברתיו דכל שאם לא יזמין או הדבר תלמד לגמרי און זה נקרא צמ"ס הכנה אלא צמ"ס הל"ה ו"ה גזרו חכמ"ל לאסור צוה, אכל התם גבו מסוכנת לשחטה צו"ט דשחיטה היא מלאכה מן הלי"ע מלאכות ואסורה צו"ט מה"מ כמו צבנת כל שאורה לנורך הוכל נפש דברי און בין יו"ט לשבת אלא ליכל נפש צבנד, ורק דלנורך הוכל נפש מותר, אכל השחיטה בהמה עריפה צו"ט או הכורג סיס וכנ"ו וצ"ה דבר שאינו צר אכילה הי מלד עומה הי מלד האיסור הרי הייב מלקות, דעון דאינו הוכל נפש הרי שוב צבנת ויו"ט שו"ס צד"י האיסור, ואכילו צשוחט דבר הראוי לאכילה, ורק ששוחט אותה צו"ט להחר שבצר אכל נהי דאין קו"ל דמ"ט אינו לוקה משום דקו"ל כמאן דאית לי צפסחים דף מ"ז דאמר"י הו"ל ו"ה מקלטי לי אורחים וכי מ"מ עיקר היתר שלל וליקב הוא רין מלד הו"ל ומדרבנן מ"מ אסור יהא"סור אינו מלד הכנה מיו"ט על חול צבנד, רק מלד מה דשוחט מלאכה שלל לנורך הוכל נפש צו"ט דאסור דע"י היתר של הו"ל אינו מותר רק מה"מ אכל מדרבנן מ"מ אסור, ומצואר צה"ס פסחים שם גדולה מזו דאם מצבל סמוך נחשוכה צאופן שלל י"ה ראו לאכילה אורחים צי ציום לוקה אף לידן ומשום דלא שייך צמ"ג לומר הו"ה, ומש"ע נזכרים העולם צו"ט שאל להי"ט צמ"ש להעמין העשאלניע זמן גדול קודם הלילה כדי שיוכל להתצבל מצטוד יוס עד שי"ה עכ"פ כמב"ד ראו לאכילה, ומשום דהעירוב הצשלין אינו מתיר אלא צבר און כאן איסור דאורייתא מלד הו"ל, ועל האיסור דרצנן הנשאר עדיין מוטיב שוב העירוב הצשלין אכל צאם לא שייך הו"ל און העירוב הצשלין מתיר איסור דאורייתא כמש"כ המג"ה צמ"ה הקכ"ו והעתיקו דבריו כל המהגרים האחרונים וא"כ השוחט מסוכנת סמוך לילה צאופן שא"ה כלל לאכול ממנה צאופו יוס הוא ע"שה איסור דאורייתא דשוחט מלאכה צו"ט, ואסור אף שיגיע לידו הפסד אם לא ישחוט, משא"כ צ"ב שהיה לאכול ממנה מצטי"ו אף שבחמת לא יאכל, מ"מ שוב ליכא איסור דאורייתא מטעם הו"ל, ונהי דבהיתרה הו"ל אכתי אכ"ה איסור דרבנן מ"מ שיב היתרו צוה נאום הפסד ממנו אכל משום איסור הכנה לא מיירי התם כלל, ומשום דבאמת ליכא שם איסור הכנה אלא איסור עשיית מלאכה כנ"ל, ואדרבה אם יעיין היעב שם צפוסקים יראה דגם משם יש ראו לדבריו שהרי לא דברו כלל מענין הכנה רק מענין הו"ל, והוא עכ"ה מטעם סברתיו ה"ל דל"ש הכנה צמקום שאין כונתי להכנה רק שלא יפסיד לגמרי חת הדבר והיו רק הל"ה ולא גזרו עליה וצוה סרה השגתו גם ממה דצטי"ו עירוב הצשלין דהתם לולא העירוב הצשלין הי אסור מטעם מלאכה גמורה שמצבל צו"ט שהיה ג"כ מלאכה מלי"ע מלאכות והיו דקו"ל דהמצבל לנורך היל ג"כ אינו לוקה היינו מטעם הו"ל אכל מ"מ אכתי נשאר האיסור דרבנן מטעם המלאכה גופא שמצבל צו"ט שלל לנורך יו"ט ולכן צטי"ו עירוב הצשלין, אכל דבר שאינו נולאכה איסור כלל ר"ה שמי"מ אסור מטעם הכנה כמו צידדן שלנו גבי החלצ

שהין הישראל עישה שום דבר שהסור לעשות בשבת ורק שהיו דנין משום שגם מלאכה היתר הסור לעשות בשבת לזיך הול, שפיר קמה סברתי וגם לזה דבאס יפסיד הדבר לגמרי אם לא יעשה הוזהר בשבת וזיך דהמלאכה הוזהר מלאכה היתר שפיר דמי.

וגם מדברי המג"ה בסיומן הק"ה ס"ק צ"י נענין לישא המחזורים לביהם והציה עטס נהתיר דהתירו סופס משום ההילחס הו להאיכ היה אסור, הכס מירוי גם כן במקום שזיך אסור הולאה כגון במקום דליכא עירובי, הכל בעיר שום צב עירוב דלון כהן אסור הולאה רק הכנה בעלמא, לה צע"י העטס דהתירו סופס משום תהילחס רק הפילו לה הביא הוזהר לשם צו"ש רק ה"י מיעהים שם עוד מקודם יו"ע ג"כ יש להחיר ישי"ש היעב וימלא הדברים כמו שכתבתי. ועל יתר דבריו לה נפתיי להשיב, ורק זאת אני מוכרח לכתוב דאס אמת הדבר כמש"כ מעט"ה עתה דבאמת הערלים רולים להמתין צהליצה הפרוח עד מו"ש, אזי באתה ראו לאסור גיהוראלים בלה נשנה אחר ההלב בשבת חך יתקור מעט"ה אחר זה אם האמת כי הוזהר כי עפ"י הסברה אינו כן והערלים שצטצותותיו אינם רולים להמתין, ואפשר יטן דהערלים שמתחזק זה הם עשירים יותר ואלו דנים צב ממקום נמקום, ולדעתי גם הניכס לון כל הערלים שיים צב. ומש"כ מעט"ה על הר"י שהצאתי מהפרת נדרים, דבחס שהני דלה נקרא הכנה כלל ז"ה שהרי צמשה סוף פ"י דנדרים סיים בהדיא העטס דרשתי להפר משום דאס לה יפר צו"ש שמשו סיב לא יהי יכול להפר, ומשמע דלולא זאת ה"י אסור להפר הגדר בשבת בלה לזיך השבת, ועט"ה העטס רק משום דהו כמו הכנה לזיך חיל ומ"מ עתה שרי משום דיפסיד לגמרי ה"ה ההפרה וא"כ מיכה כמו שכתבתי דמקום דיפסיד לגמרי ה"ה הדבר לא היי הכנה, והגני צב ידיו דו"ש וש"ה.

שמעון גרינפעלד

סימן סד

סגמיהלני י"ו. תרע"ד לפ"ק.

כבוד ידידי מחו" הרבני המופלג הנגיד ח"ש כש"ח מו"ה סענדר י"ו.

אחדשה"ט קבלתי מכתבו זה זמן כציר, ולהשר דאיתו כי שלתו אינו נחוק נשעה הנחתי עד לאחר הימים עיבוס, וגם ציוו לצינו ה"י אלני ימים שג אשר כי ציו נ"י שהוא מופלג צתורה נלקח לצבא ועתה עזר השי"ת כי ילא להפסיק צאתי אתה להשיבו צדור אם יש להחיר להגטיל על פסה הציה של סכר שנהלקן צב שני לזמדים, למדן אחד מתיר והמך יסודו על מה שראה כספר מעדני שמהל צבס הגאון מצערשטאן ז"ל להחיר, והשני אוסר משום שדוע שהחידה הצחיתן של סכר מופתים המה מצפוס צטוה שקורין לעמטט כדי שנה יפיג עטס סכר

ולעמטט לדעתו דינו כמו כלי חרס שלה מהני ל"י הגעל וגם כי לא נפתח רק אחד מהשוליים והשני נשאר על מטי"ו וממילא אפי' הגעלה כדיוח לא הו' ושלל מעט"ה חו"י צ"ב.

ד והנה דעתי כי מלך עוקר הדין אפשר דיש להחיר א"כ מלך המנהג ל"ל לאסור, יעטני צבא הוזהר דנה דיומא דבעוה אשר צחצחון שהוא לעמטט הו' כמו ה"י וא"כ דין הצחית כמו כלי חרס, מ"מ בלה בכלי חרס נ"פ מבואר בל"ה סימן תמ"ה סעיף כ"ה ובט"ו ובמ"ה ש: דכל שהשמישו של האיסור צו ה"י רק צלון מוטיל צבו מילוי ועירוי ג' ימים מעט"ע וכן מוטיל צבס הגעלה צחתי [ירק לריך להקור אם לון נהתינן השכר צהצחיתן כשהשכר ה"ה עוד חס כי כל דברי יסודו רק על אופן שדו"ו כשמשמיון השכר צחוק הצחיתן אזי ככר הוזהר לזמן] ובל"ה צניף חך דינא דמקיל צשיע הכיל גם גבי חמץ צבאס ה"י השמישו רק צלון דמוטיל מילוי ועירוי ג' ימים וכן דמוטיל הגעלה ה"י וצוק קל"ה דמ"ל זה וחי משום דגלמוד מדי ג' ימי"י צ"ע לפט"ד לפי מה שמבואר צ"ן צחולין צ"י כ הבשר גבי סכין ששהע צב דאסור להכ"ה צב רוחה, ונחשו הרשב"ה סימן תקע"ה מוצא צשיע"ה על ה"ה ס"י תמ"י סק"ה דדיוו של י"י"ג צענין הכשר הכלים משונה מדי שאר איסורין צין להקל צין להחמיר שברי יסין יצ"ה מוע"ה גבי י"י"ג ואלו מוטיל צשאר איסורין שכתורה יגס צחשו חכ"ל ס"י ע"ה מקול גבי י"י"ג יותר ח"כ אש"ג דמל"ג דגבי י"י"ג מוטיל להכלים מילוי ועירוי אש"ג דה"י צב"ג צבס מוטיל מ"מ לון ללמוד ממנו לענין חמץ צפסח, ואפשר דהמרדכי שהוה מרה דחך דינא דבסימן תמ"ה סעיף כ"ל חולק על הרשב"ה ובר"ן הכיל וס"ל דגס שאר האיסורין דומים ליי"ג חמס צצחורוי הגר"ה שם בסימן תמ"ה כתב דירושלמי צסוף פ"ב דפסחים מבואר גהדיא דמוטיל גב חמץ ג"כ מילוי ועירוי צבאס ה"י מתהלחו ששמישו רק צלון עיו"ש, ח"כ לפי דבריו ככר יש להך דינא יסוד גדול מדבר הירושלמי הכיל [ואמת דצירושלמי שם אינו מציאר להדיא דמירוי חף צכלי חרס דנקט גרצו, ואפשר דהוה כלי משאר מינים לא מהרס, חך עפ"י הסברה נראה דאס מוטיל מילוי ועירוי לענין חמץ"פ, ח"כ עכ"ה דלנו דממין הכשר שלו צבאס ששמישו צלון ליי"ג, וח"כ כיון דגבי י"י"ג מוטיל מילוי ועירוי חף לכלי חרס, ח"כ גם בחמץ"פ דין הוזהר שו"ש מילוי ועירוי חף לכ"ה כל שהשמישו רק צלון] ועכ"פ כיון דצשיע ח"ה סימן תמ"ה סעיף כ"ה הכיל פסק כן דמוטיל מילוי ועירוי והגעלה לגבי חמץ"פ כן שהשמישו צלון ודאי דלון צטוחינו לדחיה דדברית מן הכלכלה ולכן נראה דמלך עיקר דין ודאי מוטיל הגענה הו' מילוי ועירוי גם לנצו חמץ"פ כל שהשמישו ה"י רק צלון חף לכ"ה כמבואר צשיע הכיל ומה שהושש המוצער והוסר משום שלא נפתח רק ל"ה אחד של גדרו הצחית ועפ"י דבריו הצ"ה המיבואר צע"ו ובמ"ה שם, נראה ג"כ דנפמשי"כ מעט"ה דהצחיתן הללו מיעהין מצפוס צח"ה טיה חלק ח"כ צין אם העוה ה"ה של לעמטט כמ"ש מעט"ה צין אם העוה ה"ה של זפת כמו ששמעתי מל"ה אחד מ"מ כיון דעכ"פ

12

Yaffee, Y.D.

בעזרת
עורי מעם ה' עושה שמים וארץ

שו"ת

נשמ"ת שבת

(הוא ד"ד משרת מקדש השבת)

כולל בידורי הלכות בהל' שבת המצויים

(השייכים לסו"ע סי' טי"ח - סי' טכ"ז)

כל אלה חוברו יחדיו בעזרת ה' יתברך ויתעלה

ע"י הצעיר כאלפי

ישראל דוד הארפענעם

מו"צ בבית הרה"ק מטעם התאחדות הרבנים

מח"ס ישראל והזמנים ג' חלקים

שא"ת ויכרך דוד ב' חלקים

ס' חינוך ישראל

ושא"ס

מהדורא חדשה מורחבת - תשנ"ה לפ"ק

כליו בודאי אסור דאין לך מיחזי כמתקן גדול מזה עיי"ש, ובמקוואות דידן פשיטא דאסור דאין אף אחד שישתה המים הללו, ואף לא ישתמש במימיו לשם הדחת כלים, אלא שאכתי יש להשתדל לעשות עצת המחבר ליתנו במתנה לעכו"ם [ובס' תוס"ש פקפק על האי תקנתא דלדעה הא' שבשו"ע דמותר לטובלה כשבת ממילא דלדידהו אסור ליתנו במתנה לעכו"ם בשבת דלדידהו אין בזה צורך שבת כלל, והרי תיקן איסור קל ובא לידי איסור חמור, דנתינת מתנה בשבת אסור מדינא (וע' בשו"ע הרב ש"כ ג"כ בטעם ההיתר משום שנתינת מתנה בשבת לצורך שבת מותר), ובמחצית השקל כ' דלא קשה דכיון דהוא יר"ש ורוצה לצאת ידי כולם הוה צורך מצוה ומותר ליתנו לנכרי, וכ"כ הפרמ"ג דספק פלוגתא חשיב כצורך שבת, ובספר החיים כ' דאין התחלה להקושיא דלנכרי אין איסור כלל ליתן מתנה בשבת, דדווקא המקבל עובר וכאן בנכרי לא שייך זה והביא ראיות לדבר, וכ"כ ג"כ בילקוט הגרשוני בשם ספר המקנה בקונטרס אחרון], אבל אם אין לו עכו"ם ליתנהו לו תלוי במחלוקה הנ"ל.

ונראה דבזמנינו יש להקל להטביל כלים (כשאי אפשר לו לעשות עצה הנ"ל) והוא על פי מה ש"כ המ"ב שם דכשיש לו ספק על חיוב טבילת הכלי יש להקל לסמוך על המתירים להטבילו בשבת (דלא חשיב מתקן כולי האי) אם אי אפשר לו בניקל לעשות העצות המבוארות בשו"ע, וכ"ה בכפה"ח, ואם כן לפי מנהגינו כהיום שאין מברכין על טבילת כלים מטעם שהיות שחלק ניכר מן בתי חרושת לתעשיית הכלים שייכים ליהודים שהן פטורין לגמרי מן הטבילה [אלא שע' בדברינו בשו"ת ויברך דוד (ח"א סי' צ"ו) שכתבנו לפקפק ע"ז], ממילא שכמו כן לגירוננו חשיב ספק לחיוב טבילה שיש להקל לטובלן בשבת, וכן יש הסוברים דכלים הנעשין בבתי חרושת שתחת חסות בע"מ (קארפערעישע"ן בלע"ז) פטורין מטבילה שאינן שייכין לגוף פרטי שנימא שהיו בטומאת עכו"ם (ועתה נכנסת לקדושת ישראל), וכהיום כל בתי חרושת הם קארפערעישעני"ם (ואינן רשומים על שם פרטי של הבעלים), וממילא כיון שיש ספק בחיוב טבילתן יש להקל בעת הצורך להטבילן בשבת [ומה שסס' קצוה"ש (קמו-ה) חולק על המ"ב דלא מיבעיא כלי מתכות דספד"א לתומרא אלא אף כלי זכוכית מאחר שאין להשתמש בה בלא טבילה (דאין עושין ספק

דרבנן לכתחלה) נמצא דהטבילה מתקנו עיי"ב לא ראיתי שום הכרח לטענתו], ובצירוף שממילא דעת המחבר דמעיקר הלכה יש להקל, והכאנו שכן נמי כ' בחיי"א, ובפרט אם הם כלי זכוכית שכתבנו למעלה שמשמעות דברי שו"ע הרב לחלק בין כלי זכוכית לכלי מתכות [ובס' כפה"ח כ' שכלי זכוכית שיש ספק אי חייב בטבילה מותר להשתמש בהן בלא טבילה דספק דרבנן להקל, וכבר הבאנו מקצוה"ש דאין עושין ספק דרבנן לכתחלה].

וראיתי בתה"ד ש"כ עצה לטבול עיי"כ עכו"ם, דהו"ל שבות דשבות במקום מצוה שיש מתירין לכתחלה דבכה"ג מותר עיי"כ עכו"ם עיי"ש [ואף דמבואר בטו"ז (יור"ד סי' ק"כ סק"ז) דהטובל כלי עיי"כ עכו"ם אין הישראל יכול לברך על הטבילה, ועי' בס' ישראל והזמנים (סי' כ"ה בהגה שמתחת לקו) שהכאנו כן מכמה אחרונים בנושאים שונים, נמצא שעיי"כ שנותנו לעכו"ם לטובלו הוא מבטל מצות חז"ל לברך על הטבילה, ועי' בשו"ת ויברך דוד (ח"ב סי' קנ"ג) שאף שברכות אינן מעכבות אבל איסור יש בדבר לעשות מצוה בלא ברכה, מ"מ הלא כתבנו שממילא המנהג היום שלא לברך על טבילת כלים].

ונראה דמי שיכול לישאול כלי מאחר שג"כ אינו רשאי לטבול כליו החדשים בשבת דהאחרונים לא התירו לטבול בשבת א"כ אין לו עצה אחרת.

עוד פשוט שאם יש לו כלים פשוטים אלא שהוא רוצה להטביל כלים נאים (כדי להשתמש בהם לצורך איזה שמחה וכדומה) שאסור לו להטבילם בשבת דזה לא מיקרי צורך שבת.

סימן שני"ט

שאלה - לאחר שאכל סעודה שלישית בבית אי מותר לנקות את השולחן.

תשובה - אם לאחר הסעודה עוזב ביתו לגמרי אסור (אף רק להצניע שיורי המאכלים שעל השולחן כל דבר על מקומו בארון), אבל אם אחד מבני הבית נשאר בחדר או שיוצא ונכנס שרי, בקובץ הלכות למעונות הקיץ (פרק ז' אות פ"א) כתבנו שלאחר שאכלו בבית סעודה שלישית אם הבני בית

יוצאים מן הדירה (באנגע עד זמן מוצ"ש שיזהרו של מאכל, משום דהו"ל מכין בכיתו או אף יוצא ונכנו מהשכנים ירצו ליכנס (כגו וכדומה) ואיכא בזיון ודבר ככה מותר לנקותו (דומה סק"ו), אבל בלאו הכי אסו מכבוד שבת שהבית יהי בני אדם מצויין שם, דאם נ מטעם זה כדי שיהי הביר (בסי' ש"ב) מבואר לאיסו היתר בהצעת המטה א"י שהוא שוהה שנ

ואף רק להצניע שיורי השולחן כל דבר על אסור, ואף שאינו עושה מן כלים) רק מחזיר כל דבר (סי' ת"ק סוסק"ג) דמותר שלא יכמושו מטעם דמא בגוף הדבר (כהדחת כלים היום מותר, ועי' בדברינו נמי השולחן חזי עוד ליומו לאכול עוד אחר אכילת סע אדרבה יותר תזיין להשתמש בחוץ, ממילא שמוכח להר לחול, מיהו אם חושש ש בהמקרה אז יתקלקל ויפג בס' שפ"ג (אבל בדרך כלל בזמן קטן כזה מזמן כ

סימן

שאלה - עשו קיו בביהמ"ד ב

בו בשבת האם מותר אד כשלא ישתמשו במש

תשובה - נראה דבית (ומצוה)

לביהמ"ד להניחו מלוכלך ישתמשו שם ושום אדם לא ודבר זה נלמד ק"ו ממה

תק"ד) שכיו"ט מותר להדליק נרות כביהכ"נ אף בזמן שאין שום אדם שם משום באורים כבדו את ה' (עיי"ש במג"א ובמ"ב סקל"ד), ואף להמ"ב ככה"ל שם שמפקפק ע"ד המג"א נראה דמודה ככה"ג שהדין בדבר שהוא בזיון לכיהמ"ד שאסור לו להניח מבוזה אף בשעה שאין משתמשין בה, וכדקיי"ל בשו"ע סי' קנ"א שאסור לעשות שם שום דבר בזוי, ופשוט שהיינו אף כשאין שום אדם אחר נמצא שם, ויש לדמות דבר זה למה שראיתי בס' ארחות רבנו (ע' קל"ח, משם בעל קה"י ז"ל) שמותר להחזיר ספר לארון ואין כזה משום איסור מכין משבת לחול שזה כבוד הספר שיהי' מונח במקומו (ולא על השולחן).

סימן שס"א

→ **שאלה** - אי שפיר דמי למלאות בשבת הסיני"ק עם מים צוננים כדי לשום לתוכן הכלים המלוכלכים כדי שלא יתייבש עליהן הלוכלוך ויהא קשה לו אח"כ במוצ"ש להדיחן, וכן מהו למלאות הכלי עצמו עם מים כדי שלא יתייבש הלוכלוך שעליהן כנ"ל.

תשובה - יש להחמיר (אבל מותר ליטול ידיו על גבי הכלים), לכאורה יש לאסור משום הכנה כמו שאסור להדיחן ממש מאחר שאינו צריך להן במשך השבת, כמו כן טירחות אחרות אסור להטריח כדי להקל הדחתן במוצ"ש, וואף אם הכין מער"ש במקום מסויים כלי מלא מים יל"ע אי מותר לו להצניען שמה אם הוא צריך להובילם בדרך מיוחדת להמקום שהכלי עם המים שמה (מה שאין דרכו בימות החול בשום פעם להוליך שמה הכלים), אבל אולי כשעוד הכלי בידו לאחר שנוטלן מעל השולחן אין איסור הכנה במה שממשיך לטלטלם למקום אחרת שי"ל שרק להטריח במעשה מיוחד לצורך חול הוא דאסרו ועדיין צ"ע, ולא דמי למה שהבאנו לקמן סי' שס"ח משם המהר"ש שהתיר להדיח כלים מבעוד יום כדי שלא ישחרו, דנראה דזה דוקא להציל מהפסד השחרות לא כדי להקל מעליו טירחה גרידא במוצ"ש.

אלא שהי' מקום להקל בזה מצד סברת המהרש"ג (ח"א סי' ס"א וסי' ס"ג) דלא שייך הכנה בדבר

יוצאים מן הדירה (כאנגעלא"ו בלע"ז) ולא יחזרו עד זמן מוצ"ש שיזהרו שלא לנקות השולחן משיוורי מאכל, משום דהו"ל מכין משבת לחול, ואם נשאר בכיתו או אף יוצא ונכנס או שחושש שמא א' מהשכנים ירצו ליכנס (כגון להשתמש בבית הכסא וכדומה) ואיכא בזיון ודבר מגונה שישאר השולחן ככה מותר לנקותו (דומה למש"כ המג"א סי' ש"ב סק"ו), אבל בלאו הכי אסור כנ"ל, ואין לומר שזהו מכבוד שבת שהבית יהי' מנוקה אף בשעה שאין בני אדם מצויין שם, דאם כן גם הצעת המטות נתייר מטעם זה כדי שיהי' הבית מנוקה, והלא בפוסקים (בסי' ש"ב) מבואר לאיסור, ועיי"ש במג"א שאין היתר בהצעת המטה אא"כ המטה עומדת בחדר שהוא שוהה שם במשך היום.

ואף רק להצניע שיוורי המאכלים המונחים על השולחן כל דבר על מקומו (כארון או במקרה) אסור, ואף שאינו עושה מעשה בגוף הדבר (כהדחת כלים) רק מחזיר כל דבר למקומו ומבואר במג"א (סי' ת"ק סוסק"ג) דמותר להשקות את התלוש כדי שלא יכמושו מטעם דמאתר שאינו עושה מעשה בגוף הדבר (כהדחת כלים) והדבר עוד חזי' לצורך היום מותר, וע' בדברינו להלן בסי' שס"א, והכא נמי השולחן חזי' עוד ליומו, זה אינו דהא אין הדרך לאכול עוד אחר אכילת סעודה שלישית, ועוד דהא אדרבה יותר תזיין להשתמש בהן כשהמאכלים ישארו בחוץ, ממילא שמוכח להדיא שכוננתו להכין משבת לחול, מיהו אם חושש שאם לא יצניע מין מאכל בהמקרה אז יתקלקל ויופסד יש להקל ע' בדברינו בסי' שפ"ג (אבל בדרך כלל אין המאכלים מתקלקלים בזמן קטן כזה מזמן ס"ג עד זמן מוצ"ש).

סימן ש"ם

שאלה - עשו קידוש או שלום זכר כביהמ"ד בחדר שאין מתפללין בו בשבת האם מותר אח"כ לנקות את השלחן כשלא ישתמשו במשך השבת בחדר זה.

תשובה - נראה דביהמ"ד בכל אופן מותר (ומצוה) לנקות, שהוא בזיון לכיהמ"ד להניחו מלוכלך ומבולבל אף באופן שלא ישתמשו שם ושום אדם לא יכנס לתוכו באותו היום, ודבר זה נלמד ק"ו ממה שכתבו הפוסקים (בסי'

שגם בימות החול הדרך לעשות עכשיו דייקא דבר זה, ואינו עושהו בשביל הרווחת זמן דמוצ"ש, וא"כ בנידונינו נמי הלא גם בימות החול מדקדקין להדיחו תיכף ומיד ולא להניחו עם הלכלוך, מיהו קשה לסמוך על סברת המהרש"ג שמכמה מקומות משמע שלא כותי' כאשר הארכנו. בזה להלן סי' שפ"ב.

אמנם יש להתיר מטעם אחר לפי מה שכתב המג"א (סי' ת"ק סוסקי"ג) דכשאינו עושה פעולה בגוף הדבר (כשטיפת והדחת כלים) רק מזרים עליו מים (כגון להדיח בשר ביום ג' לשחיטתו) מותר היכי שחזי ליומי' ולא מינכרא שהוא ליום חול, והכ"נ כן הוא שדומה למזרים מים על הבשר, או להשקאת ירקות במים כדי שלא יכמושו, וכמו כן הכלי חזי ליומי' (הגם שהידיון על כלי בישול ובשבת אסור לבישל, מ"מ חזי לשאר שימושים). [והנה המ"ב (סי' שכ"א סקל"ז) כ' דמה שמותר להשקות את התלוש שלא יכמושו (משום שחזיין ליומי') הוא דוקא במידי דראוי לאכלו ביומי', משא"כ דבר שאינו ראוי לאכילה אף שראויית לטלטול אסור לטרוח בשבילם, ובשעה"צ שם (סקמ"א) נסתייע לזה ממה שאסור בשבת להוסיף מים על ענפי אילנות (שמותר רק להחזיר במים שהי' עומדין בתוכה מער"ש) עיי"ש, ונראה דאכילה לאו דוקא דה"ה שאר תשמישים וכל שכן תשמיש אכילה בנידונינו בכלים, ובכלל משאר הפוסקים לא משמע כחילוק זה, וביותר מתבאר כן משו"ע הרב (שם ס"ו) דהעיקר תלוי בהיתר טלטול דכל שמותר לטלטלו מותר להשקותו, ועוד די"ל דטעם האיסור שם משום תיקון מנא, וזה לא שייך בנידונינו שאין הקלקול והתיקון בגוף הדבר ודוק].

אמנם אכתי יש לחלק דהיות שכשדעתו להשתמש בהכלים מותר לו להדיחו כהרגילו ועכשיו הוא אינו עושה כן (דבהדחה שעושה מעשה גמור לחול הלא אסור) א"כ זה עצמו שמניחו כך ממולא במים ואינו מדיחו כהרגילו בזה מוכח מילתא שהחליט בדעתו שלא להשתמש בה עוד היום (וע"כ לא יהא רשאי להדיחו בשפשוף), וי"ל שאינו מוכרח דשמא אינו פנוי עכשיו להדיחו, וכך הרגילות כמה פעמים בימות החול ג"כ להניחו ככה במים על מנת להדיחו ולהשתמש בהם לאחר כמה שעות במשך היום.

וראיתי שבס' שש"כ (סי' כ"ח ספ"א) מיקל בהנ"ל כיון שרגילין תמיד לעשות כן בלי לחשוב להדיא שעושהו כדי להכינו לזמן מאוחר, ולא נראה שא"כ בטלת לגמרי איסור הדחת כלים דבכל הדחה נימא כן שאינו ניכר בשעת הדחתו שכוונתו כדי להכינו לימות החול רק שהחזירו למקומה בארגו הכלים, שוב י"ל סי' מאור השבת וראיתי שם (בדף קטו) שגם דעתו להחמיר בזה, וכ"נ דעת בעמח"ס אבן ישראל המובא שם.

עוד סברא ראיתי שבעוד שהלכלוך שבהכלי לא נתייבש על הכלי מותר לשרותה במים, שלא חשיב הכנה משבת לחול כיון שהשרי' אינו משנה המצב ממצב הקיים אלא מונע שינוי שלא יתייבש עליו הלכלוך (ורק לאחר שכבר נתייבש עליו אסור) עשו"ת מחזה אלי' (סי' נ"ה), וליחא שהכנה אינו גדר מלאכה שנאמר שענינו מה שמשנהו מהמצב הקיים, אלא ענינו מה שטורח עצמו משבת לחול וממילא שגם זה אסור.

אמנם נראה דמותר לו להשתמש שם במימי הכיור לשא"ד כגון ליטול שם ידיו לאחר יציאתו מביה"כ אף שדרך אגב ממילא נשטפין הכלים המונחין שם בפנים (ואף באופן שבלאו הכי לא הי' נוטל ידיו כאן רק במקום אחר) כיון שעצם הטירחה מה שעושה הוא בשביל צורך שבת, דומה למש"כ השע"ת (סי' שכ"א סק"א) וכמ"ב שם (סוסקכ"א).

סימן שס"ב

שאלה - אי שפיר דמי להצהיר הרהיטים (פורניטשע"ר) במשחה נוזלת (בלע"ז פלעדז"ש).

תשובה - אין לעשות כן (ואם יש לה ריח טוב אסור מדינא), הנה במג"א (סוס"י שכ"ג) מביא משם המהרי"ל דאף דמותר להדיח כלים לצורך היום מ"מ הי' אוסר לשטוף את הזכוכית בשבולת שועל להצהירו, וסיים עלה המג"א וצריך טעם למה, ואפשר דס"ל דדוקא להדיח הכלים שיהיו נקיים שרי אבל לא להצהירו עכ"ל, גם הא"ר (שם אות י"ד) הביא לד' המהרי"ל וסיים עלה בצ"ע, וכן במ"ב (סקל"ח) הביא ד' המהרי"ל ומש"כ עליו המג"א וסיים עלה ודוחק, חזינן דהא"ר וכן המ"ב

אין ולא ורפיא בידידי (וכן מלשון המג"א אין המהרי"ל וע' מג"א סי' לצחצח כלים, ואולי דצ וגם בכלל לא ביאר ה באמת להצהירו יהא א להדיח כלים לצורך יכ משבת לחול וטירחה שי כלים שיהיו מוצהרים ו לצור

ובשעה"צ (אות מ"א) ד' המהרי

לצורך היום, ובכה"ג ה שאסור לצורך החול, היום יהא רשאי, והנו המהרי"ל סיים עלה ו במחצהש"ק שהיינו שנ (להצהיר בו הכלים) אנ זורע, והיינו שמלבד איסור מצד השבולת שו רצה לפרש עכשיו כוונה אין שום איסור בהצו להצהיר בשבולת שעוי השבולת שועל במים זה בנידון שאלתינו שז הדחה כימי"ם שטבע (כמובן באופן שאין חו בס' תורת שבת (סקי"ח) המהרי"ל הוא מין עש בריל, וטעם האיסור מ בכך הקלחים, וכמו דז העשויים מקיסמים כמו דבריו יוצא דעצם הה [אלא שטעמו צ"ע דהר (כשאינו כלי דאז אסור) כסי' שכ"ב ס"ה שמותו ולא דמי לסי' של"ז שז מקיסמין, דשא"ה במכו על כן יש בו משום סו כאן מיירי שהי' עשוי' הי' מנקין את כלי הב כלין, והלום ראיתי בע פ"ב אות א') בנידון לה

עכו"ם (אף שהפמ"ג כ' כמסופק כדרכו הטוב), והובא נמי בס' מעדני שמואל (סי' קט"ו סק"ו, ושלפי זה גם שאר דברים שאסור משום הכנה מותר ע"י עכו"ם, ועל כן בער"פ שחל בשבת מותר לסדר השולחן והמטות לצורך הלילה), וכ"כ מד"ע בשו"ת לכו"מ (מהדו"ת סי' ע"ו) דאיסור הכנה שאין בה אלא איסור עשה אינו אסור ע"י עכו"ם, וצ"ע שכולם לא העירו מד' המג"א הנ"ל, וכ"כ בשו"ת מחזה אלי' (סי' ס"ג) לאיסור על פי מג"א הנ"ל וכ"כ בשו"ת תשובות והנהגות.

וכן יוצא ממה שכ' בשו"ת מהר"ם שיק (סי' קנ"ה אות ט') בנוגע איסור המראת אווה שאסור משום טירחה שכמו כן אסור ע"י עכו"ם (אע"ג דלית ביה סרך מלאכה) דכללא כ"ל לן השו"ע דכל דבר שאסור ישראל לעשותו אסור לעשותו אף ע"י עכו"ם עיי"ש, והכ"נ בנוגע הדחת כלים שאיסורו משום טירחה. [והי' אפשר לבאר המחלוקת שפליגי בטעמא דאיסור הכנה, דברמב"ם (פכ"ג מהל' שבת ה"ז) מבואר דטעם איסור הדחת כלים משבת לחול הוא משום תיקון כלים, אבל הראב"ד שם השיג עליו וכ' דטעם האיסור הוא משום טירחה שלא לצורך, וי"ל דלטעם הרמב"ם אסור להדיח כלי אף ע"י עכו"ם (דשבות גמור הוא מעין מכה בפטיש, מיהו לא שייך זה לגבי סידור השולחנות למוצ"ש), אבל לטעם הראב"ד אינו שבות גמור אלא שלא יטריח עצמו שלא לצורך שבת וע"כ ע"י עכו"ם יש להקל דמה איכפת לן במה שעכו"ם מטריח עצמו בשבת, אמנם עדיין קשה דמסתמת כל הפוסקים יוצא שנקטו לעיקר טעם הראב"ד שהוא משום טירחה, ובמ"מ ובמגדל עוז על הרמב"ם שם וברוב"ז (סי' אלף תק"ג) יוצא שאף כוונת הרמב"ם מטעם טירחה שלא לצורך, ואעפ"כ יוצא מד' המג"א שו"ע הרב והמ"ב לאיסור, ועוד דאף להנ"ל אכתי נראה שלא פליגי רבנן באיסורייהו וכל שאסרוהו אסרוהו אף ע"י עכו"ם כמו מוקצה שאסור לטלטל אף ע"י עכו"ם אף שטעמי איסור מוקצה לא שייך על עכו"ם, וכן באיסור עובדא דחול מבואר בטו"ז (סי' שי"ג סק"י) דאסור אף ע"י עכו"ם, וצ"ע עמש"כ בשו"ת ערוגה"ב (סי' נ"ה) ובשו"ת מהר"ם בריסק (ח"ב סי' כ"ד) דדבר האסור משום עובדא דחול או משום טירחה יתירה מותר ע"י עכו"ם, וכללא דאיסור אמירה לעכו"ם כל שאסור לישראל לעשותו אסור הישראל לצוות לעכו"ם לעשותו בשבילן].

שוב מצאתי במג"א (סי' רנ"ב סק"ד) שכ' אהא דמבואר ברמ"א שם דאסור בשבת להביא כלים מבית העכו"ם, דהיינו אף שהוא צריך להן בשבת, ואפשר שאף ע"י עכו"ם אסור, ודלא כהעול"ש שטעם האיסור רק מפני מראית העין ועיי"ש במחצהש"ק דיוצא דאילו לטעם העול"ש הי' מקום להקל ע"י עכו"ם (דע"י עכו"ם לא שייך מראית העין) אבל היות שיש עוד טעמים להאיסור משום טירחה ומשום עובדא דחול על כן אפשר דאסור גם ע"י עכו"ם, יוצא מדבריו דדבר האסור משום טירחה אסור אף ע"י עכו"ם, [מיהו בפמ"ג שם כ' דהיות שאסור משום עובדא דחול על כן אסור אף ע"י עכו"ם שלוחו של הישראלי, וכשו"ע הרב סי"ג] ובתוס"ש ובמ"מ אוסרים גם ע"י עכו"ם מטעם מרה"ע], מיהו בא"ר (סק"ב) חולק על המג"א דאף לטעם של טירחה מ"מ לצורך שבת מותר, ועוד דע"י כותי ליכא טירחה, ואי הטעם משום עובדא דחול הלא ע"י עכו"ם ליכא עובדא דחול עיי"ש, הרי דנקט בפשטות דכל דבר שאסור לישראל בשבת משום טירחה ומשום עובדא דחול מותר ע"י עכו"ם, (ואין לומר דדוקא התם שהוא טירחה לצורך שבת מתיר ע"י עכו"ם, דמה נפק"מ בין האסור לישראל אף לצורך שבת משום טירחה יתירה או דבר האסור לצורך חול משום שום טירחה שלא לצורך חול, ועוד דבר האסור משום עובדא דחול יוכיח שהוא ג"כ מתיר ע"י עכו"ם), גם במאמר מרדכי (סק"ו) כ' דלטעם טירחה הו"ל למישרי דליכא טירחה, מיהו נראה דאיסור הכנה שאני אף שיסוד איסורו מחמת טירחה וכ"ע מודי לאיסור בזה.

סימן שס"ה

שאלה - בבתי מלון ובמחנות הקיץ (קעמ"פ בלע"ז) שריבוי כלים מלוכלכים מביא זוהמא וזבובים מהו להדיח הקערות בשבת, ומהו לומר לעכו"ם להדיחם.

תשובה - אם באמת יש צורך היום מותר אף לישראל להדיחם, הנה מבואר בשו"ע דבאופן שלא יאכלו עוד בכלי זה בו ביום אסור להדיחו בשבת, משום שטורח בשבת לצורך יום החול, וא"כ לכאורה גם לומר לעכו"ם אסור וכמו שכתבנו בסימן הקודם.

מ"מ בקעמ"פ שע"י ריבוי הדבר לריבוי זבוב ולזוהמא יש לדון להקל שז רק לצורך שבת למנוע זבו שערים מצויינים בהלכה (ס) ליחיד בכיתו, ועכ"פ) במקו לשם הרכה זבובים, עוד י חוקי המדינה מחוייבין להד (ובלאו הכי יכולין לסגנו שההדחה הוא צורך שבת שהרכה גדולים שהחמירו נ להדיח בפסח הכלים תיכף ז שלא ישתמשו בהם עוד הי לצורך יום מחרת רק לצורך ישרו כה פירו

אלא שאם רוצה להדיחם יכשל בשאר איסורים (שאסור לפתוח את המים או במברשת, וכן שלא ליו ע"י עכו"ם מותר להניח ל דאף שבוזה לא שייך כל כך רישא ע"י עכו"ם דמותר, ד במעט מים חמין שהעכו"ם אחרים במקומן להבדילע"ר אבל בכה"ג כשמדיחים ז בשבילים הרבה חמין ויודו בבת אחת ככל כך חמין והו מחתי שבמשך ההשתמשו (קרים) חדשים ויתחממו ע בהם במשך זמן ההדחה, בכך, מ"מ יש למצוא בזה אינו אומר להעכו"ם להדיח להדיח הכלים במים קרין כחמין אדעתא דנפשי' עבד ודומה למה שכ' המג"א) זה

[כמו כן מותר לצוותו בפאודע"ר (שלא ש להשתמש בסטיל-ווא"ל) אמירה לעכו"ם), מיהו בהדיש- וואשא"ר, שאף אוושא מילתא שכרמ"א נ

עומד על ידו ולא יבואו לחשוך הישראל שהוא הכינוי והדליקו, מ"מ הלא הוא כלי של ישראל, מיהו אם משתמש בו כדי להקל על עצמו ואין הישראל מרויח מזה כלל יש להקל].

וחכ"א העיר על עיקר ההיתר דמצד התהוות הזכוכים במשך שעות אחדות אין מתקבצים לשם זכוכים, וכן מצד הממשלה יכולין להמציא תירוצים שונים וגם שבשבת אין צריך להרשות להם ליכנס או שאר אמתלאות עכ"ד, ומצד המציאות אין בדבריו הכרע דשפיר יכול להתהוות ממנו זכוכים ועוד מצד בריאות עצמו.

וכמו כן מה"ט מותר בבתי חולים ובבתי הבראה של ישראל שעל פי חוק הממשלה (מטעמים סיניטריים) אין להשאיר שם כלים מלוכלכים.

סימן שס"ו

שאלה - כלי זהב (כגון כוס קידוש) שאינו משתמש בה רק בשבת אי מותר להדיחה בשבת זה לצורך שבת הבא.

תשובה - נראה לאיסור, דאף שבפוסקים הלשון בטעם איסור הדחת כלים שאינו צריך בשבת משום שטורח משבת לחול, נראה שהוא לשון שלילי והעיקר שמטריח עצמו בשבת בדבר שאינו צריך לו בשבת ויכול לעשות דבר זה בחול, וכן מבואר בתוספתא (סופי"ג דמס' שבת) שאין מדיחין בשבת זו לשבת אחרת, ופשטות הדברים משמע לשבת האחרת ממש לא לשבוע האחרת, וכ"כ בתה"ל"ד (סי' ש"ב סק"ו) לאיסור להכין לשבת אחרת, שו"ר ג"כ כן בשו"ת מחזה אלי' (סי' נ"ט), וזה דלא כמו שכ' בשו"ת שלמת חיים (סי' קפ"ז וסי' קפ"ח) להקל לשבת אחרת (דכל שאינו לצורך חול אין איסור בהטירחא), שו"ר שם בהגה שכבר העיר לו אחד מד' התוספתא ומביא שבהגהות תזון יחזקאל הביא שבאיזה כת"י בתוספתא לא נמצא תיבות הנ"ל, מ"מ נראה דלהלכה העיקר להחמיר וכאחרונים הנ"ל, וש"ב הרב"ש בלומענטאל ני"ו הביא עוד ראייה לאיסור מהמבואר בסי' של"ד (ס"ד) שאף שהתירו תז"ל להציל מדליקה בשבת כדי מזון ג' סעודות מ"מ אינו מותר אלא לשבת זה אבל לא לשבת הבא, וכ' בפ"י פסקי רי"ד דטעם האיסור משום הכנה

מ"מ בקעמ"פ שע"י ריבוי כלים שלא הודחו יגרום הדבר לריבוי זכוכים במקום ולריח רע ולזוהמא יש לדון להקל שזה לא נחשב הכנה לחול רק לצורך שבת למנוע זכוכים, וכיו"ב ראיתי בס' שערים מצויינים בהלכה (סי' פ' סקכ"ו, להתיר אף ליחיד בביתו, ועכ"פ) במקום רבים שעלול שיבואו לשם הרבה זכוכים, עוד יש לומר שהיות שמצד חוקי המדינה מחוייבין להדיח כל הכלים תיכף ומיד (ובלאו הכי יכולין לסגור כל הקעמ"פ) נמצא שההדחה הוא צורך שבת [ובמקום אחר הבאתי שהרבה גדולים שהחמירו באיסור מצה שרו"י ציווי להדיח בפסח הכלים תיכף אחר הסעודה אף כשידעו שלא ישתמשו בהם עוד היום מטעם שאין ההדחה לצורך יום מחרת רק לצורך היום שלא תיאסר אם ישרו בה פירווי המצה].

אלא שאם רוצה להדיחם ע"י ישראל ידקדק שלא יכשל בשאר איסורים כגון להדיח במים חמין (שאסור לפתוח את המים תמין בשבת) או בכורית או במברשת, וכן שלא ליתן להם שכר שבת, אבל ע"י עכו"ם מותר להניח להדיחם אף במים חמין, דאף שבוזה לא שייך כל כך הקולא מצד דהוי פסיק רישא ע"י עכו"ם דמותר, רזה שייך רק כשמשתמש במעט מים חמין שהעכו"ם אינו מתכוון שיבאו מים אחרים במקומן להבילע"ר (שיתחממו ויתבשלו שם) אבל ככה"ג כשמדיחים הרבה כלים והוא צריך בשבילם הרבה חמין ויודע שאין הבוילע"ר מכיל בכת אחת ככל כך חמין והפותח החמין מכוון בחדא מחתי שבמשך ההשתמשות יבואו להבוילע"ר מים (קרים) חדשים ויתחממו שם כדי שיוכל להשתמש בהם במשך זמן ההדחה, א"כ הרי מכוון להדיא בכך, מ"מ יש למצוא בזה קולא אחרת שהרי הוא אינו אומר להעכו"ם להדיח בחמין ומצדו יכול הוא להדיח הכלים במים קרים, ומה שהעכו"ם מדיח בחמין אדעתא דנפשי' עבד להקל על עצמו ההדחה, ודומה למה שכ' המג"א (בסי' רע"ו) להקל בכעין זה.

[כמו כן מותר לצוותו להדיח בכורית נוזל או בפאודע"ר (שלא שייך בה חשש ממרח), וכן להשתמש בסטיל-ווא"ל (דהו"ל פסיק רישא ע"י אמירה לעכו"ם), מיהו צ"ע להניחן להשתמש בהדיש-וואשא"ר, שאף שלא שייך כל כך ענין אוושא מילתא שברמ"א סי' רנ"ב, מאחר שעכו"ם

(אמנם יש לדחות דטעם האיסור שם משום חשש כיבוי, דמה"ט אסור להציל יותר ממזון ג' סעודות).

סימן שס"ז

שאלה - מהו לקבץ בגדים מלוכלכים (שמו"צ-ווע"ש) ולהניחם בארגז

הסמוך על יד מכונת הכביסה (בלע"ז ווא"ש מאשי"ן), ומהו להניחה לתוך המכונה.

תשובה - פשוט דמותר, מאחר שאין כוונתו כדי להכין להכיבוס רק כדי לסדר הבית שלא יהי' מהופך או משום שבגדים המשומשים יש להם ריח זיעה.

ובנוגע לשומם לתוך המכונה בסתמא יש לאסור משום הכנה שהרי יכול להניחם בהארגז (נמצא שהנחתו להמכונה הוא כדי להכינו להכיבוס שבמוצ"ש), אמנם אם אין לו מקום אחר להצניעם שמה, או שחושש שבשאר המקומות ידלוף ריח רע מן הבגדים על כן רוצה לסוגרם בתוך המכונה נראה דשפיר דמי, שעיקר כוונתו לא כדי להכינו להכביסה רק להעבירו מעל פניו בשב"ק (ואין לאסור מצד טלטול מוקצה, דהמכונה הוא כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלה לצורך גופו ומקומו וזה חשיב צורך מקומו או אולי צורך גופו), ולא נראה מה שכ' לאסור בזה בשו"ת חלק"י (ח"ג סי' פ"ה) משום עובדא דחול ומשום גזירה שמא יניחנה לתוכה כשיש שם מים ויעבור על איסור כיבוס (דשרייתו זה כיבוסו) עיי"ש, שאין לנו כח לאסור משום עובדא דחול מה שלא נמצא בחז"ל (ע' כיו"ב בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' י"ג), וכן מה שחשש שמא יהי' שם מים הוא גזירה שלא שכיח כלל כידוע שבשום פעם לא נשאר מים בתוך המכונה אא"כ נתקלקלה או נפסק זרם העלעקטער באמצע הילוך הכביסה.

אלא שהנ"ל דוקא אם נותן כל מיני בגדים המשומשים שיש לו לתוך המכונה שזה אבן הבוחן שאין כוונתו להכין לכביסה, שהרי אין הדרך לכבס בגדים לבנים ביחד עם בגדים שחורים, אבל אם יבחר לשום לתוכה רק מין מסויים ע"כ הראה לדעת שעיקר כוונתו כדי להכינו לכביסה שבמוצ"ש, (גם יש בכירורו חשש בורר, כאיסור ברירת שני מיני אוכלין זה מזה, אלא שיש לדון עלה לפמ"ש"כ הפמ"ג דאם אינו רוצה עתה לאכול לא מזה ולא מזה ליכא

בו משום בורר והכ"נ בזה, ואולי אף להמ"ב בבה"ל שחולק עליו היינו טעמא משום דתיקון כברירתו, אבל בזה ליכא תיקון כל כך כיון שעדיין צריך לכבס אותם). L

סימן שס"ז-ב

שאלה - מהו להצניע הכלים המלוכלכים לתוך המכונה השוטפת את הכלים (דיש-וואשע"ר בלע"ז).

תשובה - אם אין כוונתו בכך כדי להכינו להדחה מותר, נראה דמי שיש לו

הרבה כלים מלוכלכים והוא רוצה להצניעם (מעין רואה) בתוך מכונה המדיח כלים (דיש-וואשע"ר בלע"ז) מפני שאין לו מקום אחר להצניעם, שיותר לו להצניעם בתוך המכונה של הדחת כלים שג"כ אינו עושהו כדי להכינו לפעולת ההדחה, וכן דרכו בשאר ימות השבוע להחזיק שם כלים המלוכלכים אף כשאינו מדיחם שם תיכף עד שיוזמן לו עת הכושר להדיחם, נמצא שאין בזה משום הכנה, ויותר נראה דבשבת מותר אף אם בחול אין דרכו להצניעם שם אלא או מדיחם מיד או מדיחם בידו ומצניעם בארון, מאחר שבשבת איתסר הדחת כלים שאינו רוצה להשתמש עמהם בו ביום על כן הוא רוצה עכשיו להצניעם שם משום שיש ריבוי כלים ואם לא יוכל להצניעם שם יהי' מוכרח להניחם במקום גלוי בבית ויהא נראה הבית מכולבל ואי מסודר, על כן שפיר דמי להצניעם שם שאין כוונתו בשביל הכנה לימות החול רק לסדר הבית לכבוד שבת, ומה"ט כתבתי במק"א להקל אף להדיח הכלים בשבת אחר צהריים (אף שאין ברעתו להשתמש עוד בכלים אלו בשבת) אם אין לו מקום להצניעם והכלים המלוכלכים מלכלכים הבית, שהכלל בזה שכל שאין כוונתו כדי להקל מעליו טירחה של ימות החול רק כוונתו לדבר שיוצא לו ממנו תועלת עכשיו אין בזה משום איסור הכנה, ועכשיו בעת הדפסה שלישית יצא לאור קובץ מבית לוי ח"ו וראיתי שם משם בעל שבט הלוי שליט"א שמתיר להצניע הכלים בכלי זה אף אם יש לו מקום אחר שיכול להצניעם שם אלא שדרכו להצניעם כאן גם בימות החול משום שנח לו יותר שלא יצטרך להעבירם ממקום למקום נמצא שכאן מקומם.

ומצד טלטול דלת הדיש-רק ככלי שמלאכ לטלטלו לצורך גופו ומקו דמותר לפתוח הדלת כדי אלא שיש לדעת דלאחר לרון אי שוב מותר לסוג צורך גופו), אמנם אם ו כאותו המקום שלא יוכל אז מותר לסוגרו מצד צו יש לרון להתיר להפוסק צורך גופו ומקומו כדי לו לאיסור הוא לאו דוקא אי לצל שהוא לצורך חפץ לצורך המוקצה, גם יש או בגופו לפי מה שהסכיני מותר אף לצורך דבר

ווע' בדברינו לעיל סי' י בתוך התא כל אתו אג"מ (ת"ו סוס"י ע"ד) (ס' ושו"ת משנה הלכו מאזני צדק (ח"ב סי' י חלק

סימן

שאלה - אי מותר כדי להח בארון הנקרא

תשובה - לנוי הנ וכשהוא מונחת בהארג הנאים ומתראה דרך להבית) מותר שהרי אי החול, וכמבואר בנו"כ מציעין המטות בשבת ורוצה להציען כדי של בדרך בזיון מותר לה ובזיון לאו דוקא אלא כ מסודר ומקושט שג" (להמהרש"ם סי' תמ"ז שחל בשבת להדיח כי לשבת אף רק לנוי בעל

ומצד טלטול דלת הדיש-וואשע"ר, מאחר שכל דינו רק ככלי שמלאכתו לאיסור ההדין דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו ממילא דכמו"כ לענינינו דמותר לפתוח הדלת כדי להשתמש בו לצורך היתר, אלא שיש לדעת דלאחר שהניח לתוכה הכלים יש לדון אי שוב מותר לסגרו (דהרי בהסגירה אין בו צורך גופו), אמנם אם הדלת יפריע לו בתשמישו באותו המקום שלא יוכל לצאת ולכוא כאוות נפשו אז מותר לסגרו מצד צורך מקומו, אלא אף בלא"ה יש לדון להתיר להפוסקים הסוברים דמה דהצריכו צורך גופו ומקומו כדי להתיר טלטול כלי שמלאכתו לאיסור הוא לאו דוקא אלא העיקר שלא יהיה מחמה לצל שהוא לצורך חפץ המוקצה, והכא נמי אינו לצורך המוקצה, גם יש עצה פשוטה לסגרו ברגליו או בגופו לפי מה שהסכימו האחרונים דטלטול בגופו מותר אף לצורך דבר האיסור (דלא כהתנז"א).

[וע' בדברינו לעיל סי' קל"ג אי מותר לסדר הכלים בתוך התא כל אחד ואחד על מקומו] ועשר"ת אג"מ (ח"ו סוס"י ע"ד) ובשו"ת מתזה אליהו (סי' ס') ושו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' מ"ג), ושו"ת מאוני צדק (ח"ב סי' י"ח, שחולק ג"כ על שו"ת חלק"י הג"ל). L

סימן שס"ח

7c שאלה - אי מותר בשבת להדיח כוס כסף כדי להחזיר להניחה במקומה בארון הנקרא טשיינע-קלאזע"ט.

תשובה - לנוי הבית מותר, אם כל כוונתו לנוי וקישוט הבית (שהוא כוס נאה וכשהוא מונחת בהארגז שמעמידים שם כלי הבית הנאים ומתראה דרך הזכוכית הוא תכשיט ונוי להבית) מותר שהרי אין כוונתו להכין בשביל ימות החול, וכמבואר בנו"כ השו"ע כסי' ש"ב שאף שאין מציעין המטות בשבת לחול אבל אם דר בחדר זה ורוצה להציען כדי שלא יהי' החדר מבוכלל ומגונה בדרך בזיון מותר להציעו עיי"ב, ונראה דמגונה ובזיון לאו דוקא אלא כמו כן אם רוצה שיהי' החדר מסודר ומקושט שג"כ מותר, וכ"כ בס' דע"ת (להמהרש"ם סי' תמ"ד ס"א ע' מ"ב) לענין ער"פ שחל בשבת להדיח כלי שבת שאם יש קצת צורך לשבת אף רק לנוי בעלמא שרי עיי"ש, ומה"ט נראה

נמי שמי שמשתמש לצורך סעודת שבת בכלי זכוכית או כלי חרס גדולים ונאים (כגון מין הנקרא קאובאל"ט או קריסטא"ל) וכשאינו משתמש בהם דרכו להעמידו בארגז הנ"ל או בארגז שבבית התבשיל הפתוח לעיני הרואים והוא מקישוטי הבית שמותר לו להדיחם בשבת כנ"ל.

וכמו כן אם רוצה להדיחו ולהניחו בהארגז כדי שלא יתקלקל (שלא יקבל שריטות וכו') ושלא תשבר ע"י משמוש וטלטול בני אדם (כשאינו מונח במקומו) ג"כ יש למצוא סמך להקל עפמ"כ המג"א בסי' שכ"א דמותר להדיח בשבת עלים שלא יכמושו אף כשאין בדעתו לאכול מהם בשבת, דבמקום הפסד לא אסרו משום הכנה בדבר הראוי לשבת ולא מינכרא שעושהו בשביל ימות החול והכ"נ עוד ראויים ליומו ולא מינכרא מילתא, והלום ראיתי שדבר זה נלמד מד' המהרי"ל משם רבו המהר"ש ששטף את הצנצנת שלו בשבת לעת ערב קודם שהלך לביהכ"נ אף שידע בבירור שלא ישתה בהן עוד וטעמו כדי שלא ישחר, והיינו כנ"ל, ואף שבמהרי"ל סיים עלה ונכון להחמיר, י"ל משום דשחירה אינה הפסד כל כך, ואף אם ישחר יכול אחר השבת לחזור להדיחו, משא"כ בנידונינו משום חשש הפסד עצמותו י"ל דלכר"ע שפיר דמי (אף שאינו ודאי שבלא"ה תסרט).

שו"ר שזה אינו פשוט כל כך שבמג"א (סי' שכ"א סק"ז) מבואר שאסור להדיח בפסח כלים של שבהם שנשאר בהם קצת מהעיסה אף שעל ידי כך יאסרו הכלי ויפסדו (ורק ע"י עכו"ם מותר), והיסוד מבואר במג"א (סי' ת"ק סוסקי"ג) דכל שעושה מעשה בגוף הדבר אסור, והא דמותר להשקות את הירקות שלא יכמושו הוא משום שאינו עושה מעשה בגוף הדבר שרק מזרים עליו מים, ומה"ט נמי מתיר שם המג"א ביו"ט לשפוך מים כדי להדיח הבשר ביום ג' לשחיטתו אף שאין כוונתו לאכול ממנו ביו"ט (כיון שראוי ליומו ולא מינכרא מילתא שעושה בשביל יום חול), ולפי זה רק בכלים שסגי ליי' שיזרים עליהם מים (ובזה יוסר הלכלוך) מותר משום חשש הפסד כנ"ל, אבל לא בכלי שצריך הוא לשפשף בהם בידיו כדי להדיחם, והגם שלהלן בסי' שפ"ז כתבנו שההוא דמג"א סי' תנ"ט הוא משום שיש עצות אחרות להנצל מהפסד כליו, אבל באמת באי אפשר באופן אחר יש להקל בהדחת כליו במקום הפסד, וכן הבאנו להלן סי' שפ"ג מכמה מקומות דמוכח

שבמקום הפסד ליכא איסור הכנה אף כשעושה מעשה בגוף הדבר (שאינו אלא שמירת ממונו ולא הכנה מהיום לצורך מחר), מ"מ כתבנו שם רזה דוקא כשיפסד ויתקלקל לגמרי עד שלא יהא ראוי עוד לשימוש, גם הלום ראיתי כן בשו"ת מחזה אלי' (סי' ג"ה) בדיונו להדיח כלי בשבת. כדי שלא יתקשה המאכל עליו ויהי קשה לו אח"כ במוצ"ש להדיחו, ומבאר ד' המהרי"ל הנ"ל שאול לשיטתו שהי' מספק"ל להתיר להדיח כלי משיוורי עיסה שעליו שלא יחמץ (כמובא במג"א שם) וא"כ לדדין דקיי"ל בזה לאיסור כמבואר ברמ"א (סי' תנ"ט ס"ד) א"כ גם בכה"ג אסור, ובס' השבת והלכותיה ציין לס' שש"כ (פי"ב ס"ב) ובשו"ת עשה לך רב (ת"ח סי' ל"ב).

ל"ב.

סימן שס"ט

7א שאלה - יש לו הרבה כלים מלוכלכים ואין לו מקום להצניעם ואם נאסור לו להדיחם בשבת יהא מוכרח להניחן בחוץ באופן שימאס את החדר (כין מצד לכלוך שעל הכלים וכין מצד ריבוי הכלים המונחים בלא סדר) אי יש היתר להדיחן.

תשובה - נראה דבכה"ג מותר לו להדיחם דהרי אין כוונתו בההדחה משום הכנה לימות החול אלא משום סידור הבית וכמו שהתירו הפוסקים בסי' ש"ב לסדר המטות בשבת אם כוונתו שלא יהי' החדר מאוס בשבת כשאינה מסודרת, ומה שמבואר בשו"ע דאסור להדיח כלים שלא לצורך היום היינו כשיש לו איזה פינה פנוי או מקום מוצנע שיכול להצניע שם הכלים המלוכלכים (וגם שבזמנם בלאו הכי הי' מחזיקים הרבה מכלי הבית בחוץ, משא"כ בזמנינו שכל הכלים מוצנעים בארגזים ואם פעם ישארו הכלים מבחוץ יהא נחשב החדר לאינה מסודרת ולמבולבלת), על כן אם יכול להניח כל הכלים בתוך הגעז-רענט"ש להצניען שם או בחדר המיוחד לכביסה (וואש-רו"ם בלע"ז) שאין הולכים לשם בשבת, או להניחן בתוך הסיניק ולכסותן באלונטית באופן שיושאר הבית נאה ומסודר צריך הוא לעשות כן ואסור לו להדיחן, אבל באי אפשר (כגון שהסיניק צר מהכיל כל הכלים) יש להקל כנ"ל, והעירנו שכן בשו"ת מהרש"ג (סי' ס"א) בתוך

הדברים כ' בפשטות שאם רוצה להדיח הכלים (או להציע המטות) בשבת כדי שיהא הבית נאה יותר באמת מותר.

וכמו כן פשוט שאף אם יש לו מקום מוצנע אבל חושש שאם יניחם ככה שמה ימשכו אליו זבובים נמלים פרעושים נמושים ויבלבלו אותו במשך היום וימאסו כל הבית שבכה"ג מותר לו להדיחם בשבת, מיהו אם יכול למלאות הסיניק מים ולשרותם שם (שבדרך זה אין הנ"ל מתקבצים לשם) ולכסותו אח"כ יש לו לעשות כן ולא להדיחם, אבל באי אפשר באופן זה מותר כנ"ל.

סימן ש"ע

7א שאלה - כלילה השתמש עם כמה כוסות של כסף לצורך בניו שיעשו בהן קידוש ואילו ביום רק הוא מקדש ומוציא את שאר בני הבית אי מותר כליל שבת להדיח כולם.

תשובה - מותר כשכל הכסות שוים במראיתם ובשיעורן, הדבר מבואר להתירא במג"א משם הרוקח דמותר אף להדיח עשרה כוסות שאם יצטרך באחד שותה, (וכמו כן מה"ט מציעין עשרה מטות אף שלא יסב אלא באחת, והוא תוספתא סופי"ג דמס' שבת), והכוונה שכל אחד ואחד ראוי לו, אלא שנראה שזה דוקא אם כל הכסות שוים במראיתם ובשיעורן, אבל אם כוס אחד גדול מהשאר או נאה מהשאר והוא מקפיד תמיד להשתמש באותה הכוס אזי אינו רשאי להדיח שאר הכוסות שהרי יודע בנפשו בהחלט שלא יבחר לו כוס אחד מבין כל הכוסות רק יטול כוס המיועד תמיד בשבילו, ולא שרינן בכה"ג להדיח כולם מפני שכולם ראויים לו, וחיילי ממה שראיתי בהלכות המהר"ש (סי' שצ"ד) והובא נמי במהרי"ל (הל' תיקון אפיית מצות אות כ') שכי' בטעמא דמילתא שמותר להדיח עשרה קערות משום שבדעתו להשתמש באותה הטובה בעיניו עיי"ש, ויל"ע בכוונתו אי הכוונה שלאחר ההדחה יבחר הטוב שמהם, וא"כ אם כולם שוים בטובם אין היתר בהדחת כולם, או"ד הכוונה שיקח א' מכולם מה שיבחר בה לפי שעה (ולשון הטובה בעיניו הוא לשון שלילי), ואף שכולם שוים אעפ"כ מותר להדיח כולם, ונראה

להקל כסתמת לשון הפו מתחלה כבר החליט בדעתו או מטה מסויימת שוב האחרות (שאינן ההיתר מחמת בכל אופן), ואל תשיבני שו לשתי' (במשך הסעודה), ו ליחא שדרך העולם להקפ עם כוס כסף לסתם שתי' (וי של זכוכית) למען לא תר

סימן

שאלה - בסעודת אורחים בני ביתו אי מותר לו להדיח בערב אף שיודע בודא ביו

תשובה - מותר,

במג"א משו שכוס מותר להדיח משך ראוי לשתי', דמותר אף יצטרך באחד שותה (וכן מטות אף שלא יסב אי סופי"ג דמס' שבת), והכ לו, ממילא דכמו כן בנידו לא יוצטרך כל כך כליו [וע"ע כיו"ב בס' חמד מ המג"א שם (סקכ"ג) שאו לצורך היום משום שמכ רוצה לאכול א' מהם שו לומר על כל אחד ואד קצוה"ש דעשר כוסות ו כלים שאוכל בהם, שו" (206) שמביא מחלוקת

ואגב איתא בשו"ת ש דמי שרוצה למו שיש עצה להניחם בנ לשותות בשבת מאחד שמותר להדיח כל הכי

סימן שע"ב

שאלה - להנ"ל דמותר, מהו להדיח כלים המלוכלכים כשיש לו עוד בארגז די צרכו כלים נקיים ממין אלו.

תשובה - מעיקר הדין יש להקל, אבל נכון להחמיר, יש לדון דלא דמי

להנ"ל דמותר להדיח הרבה כלים אף שיודע בודאי שלא יצטרך לכולם (אלא לאחדים מהם) די"ל דשם דשריא היינו מטעם דאגב דמותר להדיח כוס אחד הצריך לו שוב מותר לו להדיח עמו אף עשרה כוסות מטעם דהוא בחד טירחה וכולם ראויים לו, אבל בנידונינו השאלה אי מותר לו להתחיל להדיח (אף אחד) שהרי יש לו נקיים אחרים נמצא דהדחתו אין לו שום צורך בשבת, וראיתי בערוך השלתן לאחר שהביא ד' הרוקח והמג"א כ' דמ"מ אם יש לו כלים או כוסות בריוח אינו נכון להדיח כלל בשבת עיי"ש, מ"מ משמע שאינו איסור רק הנהגה טובה, שוב הראוני בס' תוספת שבת לאחר שמביא מס' האגודה דיותר טוב להציע המטות מער"ש (ד' האגודה הובאו גם במג"א סי' ש"ב סק"ו) סיים עלה דמזה יש ללמוד לענין הדחת כלים שאם יש לו עוד כלים אחרים נקיים טוב שלא להדיחם כלל בשבת, והטעם משום טירחה עכ"ל, ביאור דבריו דבאמת מצד איסור הדחת כלים משבת לחול אין איסור שהלא כוונתו להשתמש בו בשבת זה (ולא איכפת לן מה שיש לו עוד אחרים, ומצד אחד עוד עדיף ממה שמותר להדיח עשרה כוסות שהרי שם לא ישתמש בפועל רק מאחת מהנה, משא"כ בזה ישתמש בכל מה שהדיח), רק שיש עוד טעם אחר והוא שצריך להשתדל שלא לטרוח בשבת (כמו שמה"ט לכתחלה יש להציע המטות מער"ש, אף שאין לו מטה אחרת ובודאי ישן עליו), גם הלום ראיתי בס' הרוקח עצמו (שבת אות ל"ב) שידיה קערותיו וכוסותיו מער"ש, והוא כהנ"ל וע' במנח"ש (סי' פ' סקרנ"ד), היוצא מהנ"ל שמעיקר הדין נראה להקל בזה אבל הנכון להחמיר, מ"מ נראה שאם הם כלים מרובים ואין לו מקום פנוי להצניעם שמה ויצטרך להניחם בתוך באופן שימאס את החדר שבכה"ג יש להקל בשופי להדיחם, כמו כן נראה שע"י קטנים שלא הגיעו לעול המצות מותר להדיחם, וע' בס' בני ציון (על שו"ע או"ח סי' שמ"ג), ובשו"ת מחזה

להקל כסתמת לשון הפוסקים, מיהו נראה שאם מתחלה כבר החליט בדעתו להשתמש בכוס או קערה או מטה מסויימת ששוב אסור להדיח או להציע האחרות (שאינן ההיתר מחמת ריבוי בשיעורין דמותר בכל אופן), ואל תשיבני שסוכ"ס כל הכוסות ראויין לשתי' (במשך הסעודה), דלפי כללא הנ"ל גם זה יתא שדרך העולם להקפיד ולא להניח להשתמש עם כוס כסף לסתם שתי' (ולשתי' לוקחים כוס פשוט של זכוכית) למען לא תתקלקל מריבוי השימוש.

סימן שע"א

שאלה - בסעודת הערב הי' לו הרבה אורחים אבל ביום אין לו רק בני ביתו אי מותר לו להדיח כל הכלים שנתלכלכו בערב אף שיודע בודאי שלא יצטרך לכולם ביום.

תשובה - מותר, פשוט לקולא מהמבואר במג"א משם הרוקח על מש"כ בשו"ע

שכוס מותר להדיח משך כל היום משום שכל היום ראוי לשתי', דמותר אף להדיח עשרה כוסות שאם יצטרך באחד שותה (וכמו כן מה"ט מציעין עשרה מטות אף שלא יסב אלא באחת, והוא תוספתא סופי"ג דמס' שבת), והכוונה שכל אחד ואחד ראוי לו, ממילא דכמו כן בנידונינו נמי אף שיודע שלמחר לא יצטרך כל כך כלים שפיר דמי להדיח כולם [וע"ע כיו"ב בס' חמד משה (סי' רנ"ד) על מה שכ' המג"א שם (סקכ"ג) שאסור לרדות פת מהתנור שלא לצורך היום משום שמכין משבת לחול, דמ"מ אם רוצה לאכול א' מהם שוב מותר לרדות כולם דיכול לומר על כל אחד ואחד זה אני נוטל], וע' בס' קצוה"ש דעשר כוסות הנ"ל לאו דוקא דה"ה שאר כלים שאוכל בהם, שו"ר בס' השבת והלכותיה (ע' 206) שמביא מחלוקת בזה והעיקר נראה להקל.

ראגב איתא בשו"ת שבט הקהתי (ח"א סי' קכ"ו) דמי שרוצה למוצ"ש הרבה משקאות קרות שיש עצה להניחם בשבת לתוך המקרר כשיכוון לשנות בשבת מאחד מהם עיי"ש, והוא כהנ"ל שמותר להדיח כל הכלים משום כלי א' שישתמש

בה. L

או
יתר
בל
וליו
שך
חם
תם
יתו
באי
ית
הן
יא
יה
ים
אר
יה
כן
זת,
כל
כל
חד
גיד
אר
לו
עד
פני
זת
חלי
זא
יתו
ע
רב
תת
זור
(.)
אה

אלי' (סי' ס"ב אות ג') ובקיצור הלי' שבת ולא העיר מכל הנ"ל, וזה דלא כס' ברי"ע (אופה אות צ') שסתם להקל, ועשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ל"ט, שנסתפק בדבר), וכן בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' ק"ל) כ' שנכון להחמיר, ובשו"ת בא"מ (ח"ו סי' פ"ב, אוסר אם לא שכלים אלו יפים ונאים), ובשו"ת א"מ כ' להתיר.

ובהנ"ל יש לדון במה שנוהגין להדיח לצורך מחר את הכפות והמזלגות אף שיש לו בהתיבה עוד הרבה כפות נקיות, ואף את"ל להקל בשאלה זו יש לחלק בזה דלא דמי לשם דשאני התם דסוף כל סוף רוצה הוא להשתמש למחרת בכלים אלו, אבל בזה שכשחוזרין ומניחין אותן בין שאר הכפות ומזלגות הם מתערבין בין השאר שמונחין שם מכבר ואין מרקדקין להשתמש למחר באלו שהדיח (שלמחר הוא נוטל מכל הבא בידו) לכאורה אסור להדיחם (ובפרט שאפשר במציאות שלמחר יבוא לידו רק מכפות האחרות שהי' מונחים שם מכבר), ויותר מזה כ' בס' תורת שבת דהמחבר בשו"ע לא ס"ל כהרוקח הנ"ל דמאחר שהדחת כל כלי וכלי לעצמו הוא טירחה מיוחדת לעצמו אסור (ולא דמי לריבוי בשיעורים דשרי ביו"ט דשא"ה דהכל הוא בטירחה חדא), ואף שאין בידניו לחלוק על הרוקח והמג"א ושאר נו"כ השו"ע שסתמו להקל בזה, וגם לא ראה שהוא תוספתא מפורשת, מ"מ יש ללמוד מכל הנ"ל שיש מקום להתמיר בזה.

ד"א ראיתי במחצה ש"ק (סי' ש"ב סוסק"ו) שמביא מהא"ר שאם הי' יכול להציע המטות מער"ש ולא הציעם אז אסור לו להציעם בשבת, ולפי זה יהי' הדין כן אף לענין הדחת כלים, וזה ליחא כמשמעות ד' האגודה והרוקח הנ"ל, ועיינתי בא"ר ולא מצאתי שכ' כן לענין הצעת המטות רק לענין קיפול בגדים שיש בזה משום סרך מלאכה וצ"ע.

סימן שע"ג

שאלה - מהו לשפשף ולהדיח כלים עם סטי"ל-ווא"ל בשבת.

תשובה - נראה דבלא מים מותר, (דאף אם נידונו ככלי שמלאכתו לאיסור משום שדרכו להשתמש בה עם מים בדרך סחיטה.

מ"מ הלא כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו), ואף שמבואר בשו"ע כאן (סעיף ט') שאסור לשפשף כלי כסף עם גרתקן שממחק לכלי כסף הרך נוז"ל רש"י (שבת דף נ. ד"ה חוץ) והוא (לחוץ כלי כסף בגרתקון) עיקר תיקון כלי כסף וגורר אותו, שהכסף רך והוא ממחק שהוא אב מלאכה], וא"כ אף אגן נימא כן לשאר כל הכלים בהחומי מתכות הנ"ל, מ"מ נראה להקל חדא שרואין במציאות בכלי בדיל שלנו (בלע"ז סטעינגלי"ס - סטי"ל) הקשים ביותר שאינן מתמחקין מחמתו כלל אף ע"י שפשוף בחומי ברזל הנ"ל.

ועוד דלא שייך ממחק אלא בכלי שלפני השפשוף לא היתה חלקה לגמרי ועכשיו ע"י השפשוף בו מתמחק (וצ"ל דבכה"ג מיירי השו"ע), משא"כ בכלים שלנו שהם חד וחלק לפני השפשוף בו מה ממחק שייך בו נוראיתי בס' קצוה"ש דנהי שהכלי הי' חלוק מקודם כמו לאחריו מ"מ כיון שהי' עליו לכלוך וגם ממחק קצת מהכלי כסף (שהוא רך) בצירוף שניהם הוא בכלל ממחק עכ"ד, ואינו מובן דהלכלוך שעל הכלי אינו בטל להכלי ואינו נעשה חלק מהכלי (שנימא שבהסרתו הוא בכלל ממחק) ומה מוסיפה לאסור המחיקה, ועוד דהו"ל דבר שאינו מחקיים, (וע' עוד שם דלא תשיב משאצ"ג הואיל והוא חפץ בנקיונם ואי אפשר לנקותם היטב אם לא יגררו את הכסף הוי כצריך לגוררם ולמחקם וכעין מה שכ' בתוס' (שבת דף קו סוד"ה חוץ), ויש לחלק), ואולי שמה"ט פי' הרמב"ם (בפכ"ג ה"ז) דטעם איסור לחוף כלי כסף עם גרתקון, מפני שהוא "מלבנן" כדרך שהאומנים עושים, ונמצא "כמתקן כלי" וגומר מלאכתו בשבת עכ"ל (הרי הזכיר ג' ענינים ליבון, תיקון כלי, מכה בפטיש), ולא פי' משום מלאכת ממחק, והיינו כנ"ל דלפעמים גם מקודם לכך הי' חלקה.

וראיתי בס' קצוה"ש (סי' קמ"ו אות ל"ג) שנהגו למנוע מלהשתמש בזה משום עובדא דחול, ולא נראה שכבר מבואר בכמה אתרונים שאין לנו לגזור מעצמינו משום עובדא דחול.

ומצד חשש שריטה החוש מעיד שבזמינו שהכלים שמשמשמין בה נעשים ממחכות מוקשה מאוד שאין נעשה בהן שריטות, ואף את"ל דנעשה אינו ברור במהות האיסור שיש בדבר, דהלא קי"ל דאין בנין וסתירה בכלים, אלא בבנין גמור ותקוע

בחוזק או בסותר גוף הו ובמקום אחר כתבנו מזה י של"ז סוס"ב שאין לו מקימים שלא י

ובהנ"ל הייתי דן באו לאייער-מיט-צ

שברוב הפעמים ע"י החי עם הסכין בהעץ (ובמש שריטות עד שאינה ראוי יש לדון עלה לאיסור כ לבסוף כשכבר העץ מלא נוסף שעושה בה עושה שו כל כך, אמנם אולי זה שהכלי עצמו עדיין ראוי להשתמש בה מחמת שע (והרי בתנויות משתמש המלאים שריטות) אם לא יתהווה בה נקב מעבר לי וצ"ע, וע' בס' מקור חיי ידעתי כדי

מיהו כל זה בלא מים סחיטה כמו סחי מיבעיא עם מין חומי בו מאוד, אלא אף באותו רחבים קצת אעפ"כ אסור זה לזה באופן שכשמינית מוציאים אותה מן המיב

אלא שנראה דאם ימלאו הכלי עם חומי בר מה שכתבנו למעלה בסי ליכא איסור סחיטת שער לעין שנסחט ממנו משהו אסור מצד עצמו כיון השערות ממש רק מתעכ הוא משום דנ

סימן

שאלה - אי מותר נוזל, או באו בלע"ז עז